

ΝΟΥΜΑ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ.Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Ε. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 14 του Οχτώβριου 1907 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Ζήνωνος αριθ. 2 | ΑΡΙΘ. 263

Μή ζητάς στα λατινικά πώς θα μιλήσεις
καλά γερμανικά. Ρώτα τη μάνα στο σπίτι,
τα παιδιά στους δρόμους, τον άπλοικό άνθρωπο
στο παζάρι. Κοίταξέ τους στο στόμα πώς μι-
λούν κ' έτσι γράφει.

ΛΟΥΘΗΡΟΣ

Ο καλός γραφιάς λέει καινούρια πράγματα
μέ συνηθισμένες λέξεις.

SCHOPENHAUER

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΨΥΧΑΡΗΣ Η "Αρρωστη Δούλα (συνέχεια).
Ο ΨΥΧΑΡΗΣ κ' ο "Messenger d' Athènes".
ΓΕΩΡΓ. ΦΩΚΑΣ. Ένα γράμμα στο Messenger.
ΦΩΤΗΣ ΚΟΥΤΑΛΙΑΝΟΣ. Γράμματα από την Κού-
ταλη.
ΕΛΙΣΑΙΟΣ ΓΙΑΝΙΔΗΣ. Γλώσσα και Ζωή.
Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ. Θεατρικά. — Ο Ίψεν
στη Νέα Σκηνή.
ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Άργύρης Ήσυχαστής, Αίμωλια Κούρ-
ταλη.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — Η ΚΟΙΝΗ
ΓΝΩΜΗ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΕΙΜΟ.

ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ» βρίσκεται
τώρα στην ΟΔΟ ΖΗΝΩΝΑ αριθ. 2 (στο μέ-
γαλο σπίτι του κ. Α. Δελγηγιάννη, πλάι στο τυ-
πογραφείο που τυπώνεται το φύλλο) και είναι
άνοιχτο από τις 9 — 12 το πρωί κ' από τις 3 — 5
τάπομεσήμερο.
Στο καινούριο το γραφείο θα πουλιούνται
κ' όλα τα βιβλία πού'ναι γραμμένα στη Δημοτική.

Ο κ. ΨΥΧΑΡΗΣ

ΚΙ Ο "MESSAGER D'ATHÈNES,"

(Από τον "Courrier Européen" σελ. 436).

M. Jean Psichari et la question du grec
moderne.

Nous recevons les lignes suivantes de
M. Jean Psichari, le distingué professeur
de l'École des Hautes-Etudes :

Paris, 4 Juillet 1907.

Monsieur le Directeur.

Vous avez très aimablement pris mon
parti contre le Messenger d' Athènes
et ses allégations étranges au sujet
de mon enseignement à l'École des Hau-
tes-Etudes (1) ; mais, dans la réponse qu'
il vous fait, le Messenger d' Athènes
dépasse toutes les bornes. Il parle
maintenant d' «étiquette frauduleuse» de
mon cours. Je ne peux pourtant pas lais-
ser tous les directeurs d'écoles archéolo-
giques étrangers à Athènes lire de leurs
yeux dans un journal français qu'un
établissement d'enseignement supérieur

(1) V. "Courrier Européen" du 31 mai, l'écho inti-
tulé de Patois des chevelus.—N. D. L. R.

peut avoir des étiquettes frauduleuses.
Ces mêmes étrangers constateront d'au-
tre part que le Messenger d' Athènes
est un journal subventionné et que
nous ne faisons rien contre un pareil scan-
dale, c'est-à-dire que nous l'admettons.
Je m'occupe par ailleurs du Messenger.
Présentement, j'ai tenu à lui répondre et,
pour que la réponse ait plus de retentis-
sment, je viens prier de vouloir bien l'in-
sérer dans votre journal. Cette réponse
part pour Athènes par le même courrier.
Veuillez, etc.

JEAN PSICHARI.

Voici la lettre adressée au Messenger
d' Athènes.

Paris 4 juillet 1907.

Monsieur,

Vous me prenez à partie, depuis des
années, dans le Messenger d' Athènes.
Vous avez pu voir que je répon-
dais à vos attaques par une indifférence
absolue. Dans vos récents numéros du 13
mai et du 8 juin 1907, vous parlez encore
du «patois de Galata», que j'enseigne à
l'École des Hautes-Etudes. Cela ne m'at-
teint pas plus que le reste. Vous êtes hors
d'état de savoir ce que c'est qu'un patois,
ce que c'est qu'un «patois de Galata»,
lequel n'a jamais existé, ni ce que c'est
que le patois d'Auvergne, fort en honneur
aujourd'hui — vous l'ignorez naturelle-
ment — précisément parce que l'Auvergne
est la patrie de Pascal. Vous ne vous é-
tes seulement pas donné la peine de jeter
les yeux sur l'affiche de l'École où j'en-
seigne, non pas le grec moderne —
j'enseigne celui-ci à l'École des Langues
Orientales vivantes — mais la Philologie
byzantine et néogrecque. Vous n'avez pas
feuilleté un seul de nos Annaires où se
trouvent nos rapports. Vous n'avez pas
mis les pieds à mon cours. De sorte que
vous parlez dans le vide. Vous y parlez,
au surplus, dans un français qui n'est
même pas un patois, puisque, à propos
de M. Krumbacher, dont vous rapportez
les termes avec une inexactitude fla-
grante, je lis dans votre article que ce
savant a prononcé une opinion, et que,
plus loin, vous mentionnez la langue du
Pétrarque et du Dante. Ce sont là des
fautes de français caractérisées.

Je vous en laisse assurément toute
liberté et toute latitude. Ce que je ne
saurais tolérer dans vos deux articles,
sans protester de toute mon indignation,
ce sont des expressions éminemment
déplacées qui mettent en cause l'École
elle-même à laquelle j'ai l'honneur
d'appartenir depuis 22 ans. Vous pouvez,
sur la question

du grec et sur ma propre personne, vous
livrer à toutes les discussions — courtoises
— que votre passion vous suggérera. Vous
n'avez en aucune façon le droit de quali-
fier de «menteuse étiquette», et d'«éti-
quette frauduleuse» un cours de l'École
des Hautes-Etudes. Je vous remets vos
propres paroles sous les yeux : «La ques-
tion est simplement une question de pro-
bité commerciale, puisque les Ecoles sont
des boutiques (!) où l'on vend (!!) le sa-
voir. Que l'on change l'étiquette frau-
duleuse. Que l'on substitue au terme de
grec moderne un terme moins général. Qu'on
lui ajoute un correctif analogue à celui
qui distingue les contrefaçons de la vraie
marchandise anglaise.» Je passe les com-
paraisons malséantes avec l'argot des A-
paches pour lequel, «par souscription pan-
hellénique», vous voulez nous «offrir» une
chaire à l'École, afin de faire «pendant»
à mon cours.

Vous ne vous rendez aucun compte é-
videmment ni de qui ni de quoi vous par-
lez. Vous n'avez pas à nous offrir de chaire.
Vous n'avez aucune qualité pour ju-
ger un établissement d'enseignement su-
périeur. Vous l'injuriez, vous injuriez l'en-
seignement français lui-même en disant
qu'il puisse s'y trouver une «étiquette
frauduleuse». Je croyais que le Messenger
d' Athènes avait quelque soin des inté-
rêts français, qu'il avait aussi quel-
ques attaches avec la France, et je ne pen-
se pas me tromper sur ce dernier point.
Mais, puisque vous l'oubliez d'une façon
si peu convenable, veuillez être persuadé
que j'userai, pour vous le rappeler, de
toute mon influence et de toute mon é-
nergie.

Je vous prie, et au besoin vous requiers
d'insérer ma réponse à la même place
où ont paru les articles visés ci-dessus,
c'est à savoir en première page.

Recevez ici, Monsieur, les sentiments
que votre attitude comporte.

JEAN PSICHARI,

Directeur d'études à l'École Pratique des Hautes
Etudes d'histoire et de philologie, Professeur
titulaire de la chaire de grec moderne à l'Éco-
le spéciale des Langues Orientales vivantes,
Agrégé de l'Université, etc. etc.

— ΔΥΟ ΠΑΛΙΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ —

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΤΑΒΕΡΝΑΣ

Πάρε μαχαίρι κόψε με, και ρίξε τα κομμάτια μου,
Μάτια μου !
Και ρίξε 'να μέσα στο γιολό,
'Απ' τη στιγμή που μ' άφησες, τον κόσμο αυτό σιχάθηκα,
Χάθηκα !
Και δίν' έκλιζω πιά καλό.

*"Α βέβαια τώρα τόπρα σου και τὰ μαλαματένια σου,
 Έννοια σου,
 Θάρσῃ καιρός ποῦ θὰ θρηνησ.
 Ποῦ θὰ σταθῆς σὸ μῆμα μου νὰ πῆς ἕνα παράπονο,
 Κι ὄποιο
 Θὰ μ' ἔβρης ὄσο κι ἂν ποῆς.*

*Πᾶσι φωτιά· και κάρτε με, κι ἀντάμα μὲ τὴ στάχτη μου
 Τῆχτι μου
 Μὲς ἀτὰ πελάγη νὰ σκορπῆς,
 Νὰ μὴ σὲ βρῆ τὸ κριμα μου, μαριόλια μου 'Παιριώτισσα.
 Ρώτησα,
 Καὶ μοῖσαν ἄλλον ἀγαπᾶς.*

ΠΑΤΙΝΑΔΑ

*Τώρα ποῦ ἡ νύχτα πόνκωσε και γέφνει τὸ φεγγάρι,
 Ποῦ ἐν' ἀγῶρι ξαγρυπνάει γιὰ τὸ χατίρι σου,
 Ποῦ τὸ σκοτάδι ἡ γῆς φορεῖ κι ὁ οὐρανὸς τὴ χάρη,
 'Εβγα φεγγαροπρόσωπη σὸ παραθύρι σου.*

*'Εβγα και γλυκοπάχισε λουλούδια μαραμμένα,
 Κι ἂν ἔχης στάλα πονεσιά μὲς στήν καρδουλά σου,
 Δυήσου με, και δόσηνα σὲ χείλη διψασμένα,
 Ν' ἀνασπῆθῶ σὰ λούλουδο μὲ τὴ δροσοῦλα σου.*

*'Η θάλασσα τὴ γῆς φιλείει, και εἰς ἴτιες τᾶγέρι,
 Κ' ἐγὼ μονάχα δὲ φιλῶ τὰ δυὸ χειλάκια σου.
 Μὲ χίλια ἀστέρια ὁ οὐρανὸς, κ' ἐγὼ χωρὶς ἀστέρι!
 Σκοτάδι ἡ γῆς, κ' ἐγὼ χωρὶς τὰ δυὸ ματάκια σου.*

*Κατέβα και περπάτησ, Νερουίδα, μὲς στὰ σκοτή,
 Καὶ μίλησέ μου, νὰ θυρῶ πῶς ἀναστήθηκα.
 Πῆς μου τὰ λόγια τὰ γλυκὰ ποῦ πρωτῆλει ἡ Νιότη,
 Κι ἂς ἀπεθάνω ἀκούγοντας πῶς ἀγαπήθηκα.*

ΑΡΙΫΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΥΤΑΛΗ

Γ'.

'Αγαπητέ μου Ταγκόπουλε,

Λοιπὸν ὁ κ. Ι. Γεννάδιος λάλησε.
 Ὁ κ. Ι. Γεννάδιος τὸ ἴδιο ἔκανε και πρὸ δυὸ
 τρία χρόνια. Μῆς' ἀπὸ τὴν καταχνιὰ τὴν προγονι-
 κή, ὅπως πάντα, τέλιωνε τότες ἕνα του ἄρθρο μὲ
 μιὰ ἀρχαία τραγικὴ ἀποστροφή. Κ' ἦν με φάγεις
 ἐπὶ ρίζαν, ἔλεγε ἕνα προγονικὸ κλήμα σ' ἕνα προγο-
 νικὸ τράγο, Κ' ἦν με φάγεις ἐπὶ ρίζαν, ὅμως ἐτι
 καρποφορήσω, ἴνα κτ.
 Ὁ κ. Ι. Γεννάδιος καρποφορεῖ. Ὅσο γιὰ τὸν

καρπὸ, ἄλλο ζήτημα· ὑπάρχουνε δέντρα ποῦ φορτώ-
 νονται καρπὸ, μὰ καρπὸ δὲν ὠριμάζουνε ποτές κα-
 θόλου. Ὁ καρπὸς τους ζουφιάζει ὄλος ἀπὰ σὸ δέν-
 τρο. Δὲν κταλαβαίνεις φετινὸς εἶναι ἢ ἀπὸ αἰῶνες
 κῆμετ' ἐκεῖ.

Στὸ φύλλο τῆς 14)27 Ἰουλίου (τῆς «Ν. Ἡμέ-
 ρας») ὁ κ. Ι. Γεννάδιος μὰς σερβίρει ἕνα τέτιο φρυ-
 το· «Τί πρὸ μᾶς σχεδὸν ἑκατονταετηρίδος συνεβού-
 λευε περὶ γλώσσης λόγιος και γνήσιος φιλέλλην.»

Οἱ συμβουλές ἀπὸ τὸν κλεινὸν φιλέλληνα Φρι-
 δερικὸν Νόρθ, κόμητα τοῦ Γκυλφορδ. Τὸ χειρόγρα-
 φο τὸ ἀγγλικὸ δὲ σώζεται. Ὑπάρχει ὅμως μετά-
 φραστὴ Ἰταλική. «Ταύτης οὐδὲν ἀντίτυπον συνήνητη-
 σε ὁ κ. Ι. Γεννάδιος, ἀπόκειται ὁμως ἀντίτυπον Ἑλ-
 ληνικῆς μεταφράσεως ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ κ. Ι.
 Γενναδίου.»

Τὸ σπανιώτατον (κατὰ καλὴ τύχη) τοῦτο φυλ-
 λάδιον περιέχει «Προτάσεις πρὸς τοὺς νέους τοὺς
 Ἰωνας πῶς νὰ ἐπανορθώσωσι τὴν γλώσσαν τῆς πα-
 λαϊᾶς Ἑλλάδος.»

« Πῶς δηλαδὴ ἡ γλώσσα τὴν ὁποίαν ὀμιλεῖτε
 τὴν Ἰδιαν δηλαδὴ ἐκείνην τὴν ὁποίαν ὀμιλοῦν οἱ
 λαμπρότατοι πρόγονοί σας... αὐτὴ εἶναι τεθαμμένη
 ἐποκάτω ἀπὸ ἕνα σωρὸν ἐρειπίων... τὴν ὁποίαν εἶ-
 ναι χρεῖα νὰ τὴν ξεπλακώσωμεν ἐποκάτω ἀπὸ τὸν σω-
 ρὸν αὐτὸν τῶν ἐρειπίων» κι ἄλλα τέτια.

Ἄφτος ὁ σκοπὸς — πῶς θὰ κατορθωθεῖ; Μὲ τὸν
 καθαρισμὸν, μὲ τὴν ἀναπλήρωσιν τῶν ἐλλειπόντων,
 μὲ τὸν ἐξευγενισμὸν.

Φαίνεται πῶς και σ' ἐκεῖνο τὸν καιρὸ δὲ λείπα-
 νε ἄνθρωποι στοχαστικοὶ οὔτινες «ἀσκεπτός» ἰθεώ-
 ρουν τὸ ξεπλακώμα τοῦτο γιὰ δύσκολη ἐπιχειρήση
 Ἄλλὰ ὁ κλεινὸς φιλέλλην τὸ ἔπαιρνε γιὰ πι-
 γνίδι. Σὲ πολὺ λίγον καιρὸν σὲ 8—9 μῆνες αἰεὶς
 Ἑλλήν και μετρίον πνεύματος θὰ ἠδύνατο νὰ ἐννοεῖ
 τὴν ἀπλουσιτάτην γλώσσαν τῶν Ἑθαγγελιστῶν και σὲ
 ὀλίγον τι περισσότερον θὰ ἐγίνετο τέλειος διδάσκαλος
 τοῦ πολλὰ καθαροῦ και ἐπαγωγῶ και διδακτικοῦ ὕ-
 φους τοῦ Ξενοφῶντος.» Ἄψε σβύσε λοιπὸν «Κάθε
 Ἑλλήν τιμίας γεννήσεως θὰ ἔφθονε νὰ μεταχειρίζε-
 ται καθαρὰν και ἀμυγῆ τὴν γλώσσαν τῶν περιφήμων
 προπατόρων.»

Οἱ 8 μῆνες γίνανε αἰῶνες ἀλάκροι. Καὶ ἡ κα-
 τακακομοῖρα ἡ νεολαία ἡ τιμίας τε και μὴ τόσον
 τιμίας γεννήσεως, καταγίνεται νὰ ξεπλακώσῃ τὰς
 ρίζας τῆς εὐκλείας τῶν λαμπροτάτων προγόνων ὑπο-
 κάτω ἀπὸ τοὺς σωρούς τῆς συχρῆνου βλακίας.

Πανεπιστήμιον, Γυμνάσιον. Σκολιὰ ἀπ' τὸν καιρὸ
 τοῦ ἀειμνήστου και «σχεδὸν μυθώδους ἐκείνου διδο-
 σκάλου» Γ. Γενναδίου ὡς τὸν καιρὸ τοῦ ψευδαπτι-
 σμοῦ

*Κοίτα Θεέ! σέρνεται μπροστά
 Σὲ μπαίλαμωμένη κουκουβάγια*

(Κωστῆς Πιλαμᾶς
 ὁ Δωδεκαλόγος τοῦ Γύρτου 147)

Κάθε χρόνον, ἀπὸ τὸν ἴδιο μῆνα ποῦ διαλεξε ὁ
 κ. Ι. Γεννάδιος νὰ μὰς σερβίρει τὰ φιλελληνικὰ ντε-
 κότα, κάθε χρόνον, Ἰούλιο μῆνα, μὰς σερβίρουνε στὰ
 διάφορα σκολιὰ τὰ προγονικὰ ἠδύποτα ἢ σερμπέτια.
 Καὶ κάθε χρόνον οἱ λόγοι ἄφτοι, οἱ πανηγυριστικοὶ
 τῶν λαμπροτάτων προγόνων, μιάζουν ὄλο και περισό-
 τερα τῆς λωλῆς τὰ μαλλιά.

Ὁ Γκυλφορδ ὁ καημένος σύσταине τὰ γιατρικὰ
 του μὲ περίσια ἐθγένια και παλε καταλαβαίνοντας
 πόσο δυσκολόπαρτα θὰ εἴτανε, τὰ συντρέφεθε μὲ
 φιλοδοξήματα — νομισματὰ και καμυδιάλας — μετά-
 λια δηλαδὴ και τσίκια ἢ συναλλαγματικῆς.

Ὁ κ. Ι. Γεννάδιος καταφρονεῖ τοὺς φιλελληني-
 κοὺς ἀφτοὺς τρόπους· προτιμᾶ τὰ γνήσια ἀττικά
 φερσίματα. Μὰς ἀποκαλεῖ λοιπὸν Ἑροστράτους,
 Ἐφιάλτας και Ζωῖλους, ἀδιορθώτους ξυλοσχίστας,
 τῆς ἐσχάτης ἀπαυδευσίας, μορῶς, ἐλαφροὺς τὴν καρ-
 δίαν και κοιφοτέρους τὴν κεφαλήν (Ν. Ἡμ. 18)3
 Ἰουλίου 1907).

Ἄφτὰ εἶναι τὰ σοβαρὰ ἐπιχειρήματα ὅσα κα-
 τόθωσε ὁ γνήσιος Ἑλλήν νὰ προσθέσει κουφοτέρῃ
 τῇ κεφαλῇ στίς συμβουλές ποῦ ἐλαφρῶ τῇ καρδίᾳ
 μὰς ἔδωσε ὁ γνήσιος φιλέλλην.

Μαζὶ μ' ἀφτὰ τὰ βαρὴ ἐπιχειρήματα πάνε και
 κάτι ἄλλα κουφοτέρα· λόγου χάρη Ὅλα τὰ ἔθνη
 ἔχουνε διγλωσσία· Ἀγγλοὶ, Γάλλοι, Γερμανοὶ, ἀκόμα
 κ' οἱ παλαιοὶ Ἀθηναῖοι. Μ' ἀφτοὺς δὲ ὁ κ. Ι. Γεν-
 νάδιος συννεοεῖται ἀθηναῖστὶ πρὸ μιᾶς σχεδὸν ἑκα-
 κονταετηρίδος· ἄλλοι παρ' ἡμῶν γλωσσικὸν ζήτημα
 δὲν ὑπάρχει. Ἡ δῆθεν διγλωσσία εἶναι φανταστικὴ.

Στὸ τέλος ὁ κ. Ι. Γεννάδιος μὰς σερβίρει ἐλα-
 φρῶ τῇ καρδίᾳ μίαν τῶν κοιφοτέρων του ἀνακαλύ-
 ψεων. Πρόκειται γιὰ κάτι κανόνας ἱστορικοῦς. Κατὰ
 τοὺς κανόνες τοῦτους οἱ προσπάθειες τῶν δημοτικι-
 στῶν εἶναι «συμπτόματα ἐθνικῆς κακοδαιμονίας και
 ψυχικῆς ἀρρωστίας» τοὺς κανόνες ἀφτοὺς μὰς τοὺς
 συστήνει ὁ κ. Ι. Γεννάδιος γιὰ ἐξηκριθωμένους. Κ'
 ἔτσι θάναι. Γιατί και στὰ Ἑβρωπαϊκὰ ἔθνη ἀπὸ
 αἰῶνες τώρα παρατηρεῖ κανεὶς συμπτόματα ἐθνικῆ-

ΨΥΧΑΡΗΣ

Η ΑΡΡΩΣΤΗ ΔΟΥΛΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΚΓ'.

Τὸ σκοτάδι θὰ κανόνισῃ τὸ φῶς.

Ὁ ἄθρωπος θὰ καταχτήσῃ τὸν ἥλιο. Θὰ μὰς
 τὸν κατεβάσῃ ἀπὸ τὰ οὐράνια ἰδῶ κάτω, νὰ χαροῦμε
 τὴ φλόγα του. Θὰ τὴ συμμαζέψῃ, θὰ τὴν κλείσῃ
 σὲ κάτι μικρὰ μικροῦτοικα κουκκιδάκια, σὲ κάτι ἀ-
 θώρητα χάπια, ποῦ μὲ τὰ χέρια νὰ τὴν πιάνουμε
 τὰ φλόγα, στὰ χέρια μὰς νὰ τὴ βαστοῦμε. Καὶ τὸ
 ἐλάχιστο ἐκεῖνο τὸ κουκκιδάκι, τὸ χάπι ἐκεῖνο τὰ-
 θώρητο, μπόλικη, ἀτέλειωτη, ἀνεξάντλητη ζωντά-

*) Ἡ ἀρχὴ του σὸ 228 φύλλο.

να γῦρο γῦρο του θὰ σκορπᾶνε. Πῶς καιεῖ ὁ ἥλιος;
 Πῶς κάνει και δὲν κρύωνει; Κρύωσε ἄραγε, ἄς εἶναι
 και κόμματι, ἀπὸ τοῦ κόσμου τὴν ἀρχὴ ὡς τὰ τώρα;
 Θὰ κρούσῃ ἄραγε και πότε; Ἄ δὲν κρύωσε κι ἂ
 δὲν κρούσῃ, μήπως λοιπὸν εἶναι ἀφτὸς ἡ ἀστεῖρεφτη
 μάννα τῆς Ὑπαρξῆς ποῦ σπαρταρᾶ στὴν ἀπανωσιά και
 στὰ σπλάγχνα μέσα τῆς γῆς; Ἐμὰς τί μὰς μέλει,
 μιὰ και τὸν κάμουμε δικὸ μας, μιὰ και τοῦ κλιψου-
 με τὴν ἀχάλαστη ζέστη, μιὰ και τὸν ἀποαιωνιώσου-
 με σὲ ἀθάνατους σπόρους, μιὰ και βροῦμε, μιὰ και
 δημιουργήσουμε τὸ παντοδύναμο τὸ ἠλιάδι; Ὄθναι
 τιποτένιο τιποτένιο πραγματάκι και κάθε του ἀχτί-
 δα θὰ γεννεβολᾶ. Μὰ τί ζυπαζούμαστε μὲ τὸν ἥλιο;
 Μήπως δὲν εἶναι κι ὁ ἴδιος ἕνα κουκκιδάκι μονάχο
 στὴν πλάση τὴν ἀπέραντη; Μήπως ἥλιος δὲν ἔ-
 χει σὸ ἀπειρο χιλιάδες και χιλιάδες; Ὅλους θὰ
 τοὺς πάρουμε, φτάνει νὰ μάθουμε τὴν οὐσία τοῦ ἑ-
 νός. Κ' ἔτσι θὰ τὰδράξουμε πιὰ σὸ τέλος τὸ θεό-
 γλυκο, τὸ λαχταριστὸ μας μυστικὸ τῆς ζωῆς μας
 τὸ φῶς.

Ὅταν ὅμως ὁ ἄθρωπος ὑψωθῇ ὡς τὴν καταχτη-
 ση τοῦ ἠλίου, καλά, καλά θὰ τὸ νοηθῇ, νὰ σταθῇ
 μιὰ βραδεῖα λιγάκι, νὰ κοιτάξῃ και τὸ φεγγάρι, γιὰ
 νὰ μὴν ξεχάσῃ τῆς νύχτας τάγαθὰ. Ὀνειρα θεό-

γλυκα, μὲ μιὰ γλύκα ποῦ κ' ἡ μέρα δὲν τὴν ἔχει,
 θὰ χαδέβουνε τὴν ψυχὴ του Ἡμερὰ θὰ φέγγῃ τὰ-
 στέρι τὸ μαγεφτικὸ ἀναμῆσα στῶ δεντρῶνε τίς σκο-
 τεινόλαμπες πρασινάδες· θὰ γυαλίζουνε τὰ φύλλα
 τοὺς στὸν ἴσμιον ποῦ θὰ χρυσώνῃ. Ἐνας ὕπνος ζεφυ-
 ρίνιος, μυρωδάτος, ἀπαλός, θὰ ξεπλώνετκι ἀπάνω
 σ' ὄλη τὴν πλάση, θὰ νανουρίζῃ και θὰ νταντέβῃ
 ὄλα τὰ πλαστὰ. Ὑπν' ὀδύνας ἀδαῆς, ἔγνε δ' ἄλ-
 γέων! Ὁ πόνος θὰναπάθεται, οἱ πληγῆς θὰ γιαντρέ-
 βουνται, ἡ κούρτη θὰ πέφτῃ, θὰλαθεβουνε τὰ παν-
 τα στῆς νύχτας τὴν ἀγαλλιά. Κι ὄσο κοιμάται ὁ
 παθιασμένος, τὸ σκοτάδι τὸ βελουδένιο θὰποτυλίξῃ
 τίς σάρκες τίς ἀδυνατισμένες, γιὰ νὰ προτᾶσουνε
 ὡς τὸν ξύπνο νὰ δυνάμωσουνε ἀγέλια γάλια. Ὁ ἄ-
 θρωπος θέλει τὴν ἡσυχία. Δὲν εἶναι τρομαχτικὴ, ἄ-
 γρια δὲν εἶναι τῆς νύχτας ἡ σκοτεινιά. Ἡ ζέστη
 μὰς δίνει ζωὴ, μὰ μπορεῖ και νὰ μὰς κάψῃ τὸ αἷμα
 Ὁ ἥλιος σὸ κεσκι μὰς θρέφει τὸ λογισμό, βάζει
 σὲ κίνηση τὰ κορμὰ μὰς, μὰ μπορεῖ και μονομα-
 τιάς νὰποσαίττεῦγ, λογισμό και κορμὰ. Τὸ φῶς μπο-
 ρεῖ νὰ μὰς στραβώσῃ. Τὰ βάραθρα τῆς νύχτας, ἡ ἀ-
 κινήσις τῆς, τὸ κρῶ τῆς, τὰ θρεφτικὰ τῆς, ἡ βοή-
 θεια τῆς νύχτας ἡ σιγαλεμένη, θὰ διορθώσῃ ὄσα μέ-
 σα μὰς χάλασε ὁ ἥλιος. Ἡ νύχτα θὰ μὰς δροσίξῃ,

κακοδαιμονίας και ψυχικής άρρωστίας, εξότου δηλαδή τὰ ἔθνη ταῦτα ἔλαβον τὴ καρδίαν καὶ κούφωτέραν τὴ κεφαλὴν χρίειν εἰπόντα τῇ Λατινικῇ ἠσπάζαντο τὰ χυδαῖα αὐτῶν ἰδιώματα ἀπὸ τούσ ὀχτούσ τῶν τριόδων ἐξαγαγόντα κ.λ.

*

Τέτια ἡ καρποφορία· κὶ ἀπὸ τὸν καρπὸν καταλαβαίνεις μὲ τί ζεθουμασμένα προγονικὰ λιπάσματα θὰ τόχουνε θρέψει τὸ δεντρί ἀπὸ τὸ προγονόπληκτο οἱ μεγάλοι δασκάλοι τοῦ καιροῦ. Λέξεις, λέξεις!

Λέξεις τοῦ προγονικοῦ καὶ τοῦ παγκόσμιου παραλισμοῦ, κούφους κὶ ἀνούσιες κὶ ἄχυμες, ἀρδιασμένες ὅπως τῆχει. Λέξεις ἀδύσους πούσ τίς φουσκώνουν οἱ ἀνέμοι τοῦ δῆθεν προγονικοῦ μεγαλείου. Τὸ φούσκωμα ἀπὸ περὶ ἀπὸ τῆ λέξη στοῦ νοῦ, καὶ κάνει τὸ φαινόμενο ἐκεῖνο πού ὁ μέγας Γλωσσάκωνας, ὁ Κόντος ὀνόμασεν ὄγκον καὶ μεγαλοπρέψαν.

Θυμύμαι παιδί ἕνα μεγάλο σκύλο πού εἶχαμε· ὅταν ἐμπαινε στὴ σάλα ἔκανε ἀνάμεισο δυὸ μεγάλους περιγύρους στὴ θέση γύρω πού ματιάζε γιὰ νὰ καθίσει. Κ' ὕστερα βραχὰ καὶ σοβαρὰ καθότανε. Τί ὄγκος τί μεγαλοπρέψια! Μὰ μὲ τὸν καιρὸ παρατήρησα πὼς κὶ ἄλλοι, ἀκόμα κὶ ἀπὸ οἱ ψωριαρίδες σκύλοι τῆς Πόλης, δείχνανε τὸν ὄγκο ἀπὸ καὶ τὴ μεγαλοπρέψια πού καθόλου δὲν ταίριαζε μὲ τὴν κομοιορρασμένη του, τὴν κατάσταση. Τί σημαίνανε οἱ γύροι μοῦ ἔμεινε μυστήριον, ὡς πού πρὸ 2 χρόνια διαβάζοντας ἐνοῦ σοφοῦ Γάλλου φυσιοδίφῃ τὸ βιβλίον εἶβρα τὴν ἐξήγηση: Οἱ πρόγονοι τῶν σκύλων, (δὲν ἔχουμε μόνο ἐμεῖς προγόνους) ζούσανε στὰ μεγάλα βαθιοχόρταρα λιβάδια. Γιὰ νὰ κάνουνε λοιπὸν μιὰ ἀπλόχωρη ἀναπαφτικὴ φωλιά, κάνανε τούσ γύρους ἀπὸ τούσ ἀπὸ τότε ψυχοχάραχτα τὰ κινήματα ἀπὸ τὰ κάνουν ἀκόμα καμπόσοι σκύλοι ἀσύνειδα.

Ὡς τόσο τὸ ψυχόρμητο ἐκεῖνο τοῦ σκύλου εἶχε μιὰ φορὰ ἕνα σκοπὸ, μιὰ σημασία. Οἱ λέξεις τῆς προγονοφουσκωσῆς καμιά ποτὶς. Πάντα εἶτανε καὶ εἶναι συμπτώματα βαθιοχάραχτης ψυχικῆς ἀρρωστίας καὶ κακοδαίμονος ἐκπαιδευτικῆς ἀγωγῆς.

Ἡ ἀρρωστία ἀπὸ τὴν γιαντρεβία μὲ λέξεις. Στὸ ἴδιο φύλλο τῆς Ν. Ἡμ. (18)31 Ἀβγούστου) πού δημοσίεψε ὁ κ. Γ. Γεννάδιος τὰ ἔθρηρα του περὶ τῆς δῆθεν διγλωσσίας, στέλνει καὶ ὁ κ. Ἐγκρεμὸς ἀπὸ τὴν Καλλιούττα δέκα ἀράδες ἕνα γραμματάκι.

Λίγα μὲ κατσουνωτὰ τὰ ὄγια ἀπὸ τοῦ «Μπακάλῃ τῆς Ζαγοράς».

Σ' ἕναν τέτιο μάπτορη κοντὰ νάτανε τρόπος νὰ πῆγαινε ὁ κ. Γ. Γεννάδιος ἴσως κάτι νὰ καθάριζε ἢ καταχνιὰ τοῦ νοῦ του. Θὰ πρεπε ὅμως νὰ πῆγαινε ἀπὸ παιδί. Γνώρισα τὸν κ. Γ. Γεννάδιο στὴν Πόλη στοῦ κ. Μάνου πού εἶναι τώρα πρέσβης στὴ Βιέννα. Εἶναι ἀπὸ τότες πολλὰ πολλὰ χρόνια· τότες τέτιο εἶδος «μπακάλῃδες τῆς Ζαγοράς» δὲν ὑπάρχανε ἀκόμα. Τότες λοιπὸν δὲν εἶταν ἀκόμα καιρός. Καὶ τώρα... δὲν εἶναι πιά καιρός.

Ὡς τόσο ἐμᾶς γιὰ τὸν κ. Γεννάδιο πολὺ λίγο μᾶς μέλει.

Ἐμᾶς ἢ ἔγνια μᾶς οἱ νέοι! Γι' ἀπὸ τοῦσ τὸ μόνο γιαντρεβία, εἶναι ν' ἀφίνουνε τὰ ἑλληνικὰ σχολιά καὶ τὴν καθαρεύουσα ὅσο μποροῦνε πῶς νωρίς. Καλιτέρα νὰ μένει κανεὶς ἀνελλήνιστος παρὰ νὰ ζουφιάζει ὁ νοῦς του. Ἐτσι μόνο θὰ ἔρθει γλήγορη ἢ ὄρα νὰ καταλύσουνε οἱ νέοι ἴδιοι τούσ τὰ σχολιά ἀπὸ πού τούσ ζουφιάζουνε τὸ νοῦ.

Τὰ σκαλιὰ τοῦ κακοῦ τὰ κατακυλούμε δέκα δέκα

Πότε

θὲ νὰ ξημερώσει ἡ αὐγή
πὸν θὰ μᾶς καλέσει ὁ λυτρωμὸς;
(Κ. Παλαμάς· ἔ Δωδεκ. τοῦ Γύφτου)
Πόλη Ὀχτώβρη

Σὲ χαιρετῶ
Φωτῆς ΚΟΥΤΑΛΙΑΝΟΣ

ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΣΤΟ ΒΟΥΝΟ

Σὲ ξαναεἶδα ἀπόψε, ὦ Σύμβολον
Τῆς αἰωνίας Ζωῆς βουνὸ μακροσμένο!
Σὲ ξαναεἶδα θιαν σοῦ ἔσερνε
Ὁ ἥλιος τὸ φῶς στὸ θρίαμβό του.

Μέρα καὶ νύχτα σὲ δοξάζουν οἱ ἄνεμοι
Καὶ σ' εὐλογοῦν ἀπὸ ψηλά τ' ἀστέρια.
Κ' ἐγὼ σὲ χαιρετίζω ἢ ἀνήμπορη
Μὲ σταυρωμένα χέρια.

Ἰδοῦ με! ἀπὸ τὸν πόνο ἐλόγισε
Σὰν κολομαῖ ἀπ' τὸν ἄνεμο ἢ ζωὴ μου,
Κὶ ἀστόχαστα διαβαίνει κὶ ὄλο χάνεται
Σὰ φύλλο στοῦ χινόπωρου τῆ ζάλη.

Δὲν ἤρθ' ἀπόψε γιὰ νὰ παίξω μὲ τούσ
[πέυκουσ σου,
Καὶ κοίνεις στὰ πλατάνια σου νὰ δέσω]

Ὅτε νὰ μᾶσσω γιὰ τὸ τζάκι ἀγούδουρους
Ποῦ ἢ μάννα μου προσμένει γιὰ ν' ἀνάμη.

Μάτια θὰ προσμένῃ. Ἀπόψε ἀνήμπορη
Ἦρθα νὰ στοματήσῃ ἐδῶ ἢ ζωὴ μου
Καὶ σὰν τὸ πῶς φτωχὸ κ' ἀμύριστο χορτάρι σου,
Νὰ δῶ τὸ μέγα Φῶς ἀπὸ τὴν κορφή σου.

ΑΙΜΥΛΙΑ ΚΟΥΡΤΕΛΗ

ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ Κ. ΦΩΚΑ

(Μετάφραση ἀπὸ τὸ «Messenger d' Athènes» τῆς περασμένη βδομάδας)

Ἀγαπητέ μου κ. Στεφανόπουλε,

Ἐπιτρέψατε σ' ἕνα φίλο σας πού ἔτυχε νὰ τὸν μεταχειριστῆτε καὶ λίγο σὰ γιαντρεβία σας νὰ λάβῃ μέρος σὶ συμβούλιο πού ἀνοίξατε στὴν ἀξιόλογη φημερίδα σας γιὰ τὴ γλώσσα καὶ τὸν Ψυχάρι. Ἀπόσκλητος ἔρχομαι καὶ ἴσως νὰ μὴ κάνω καὶ τόσο καλά.

Μὰ δὲ σὰς φαίνετε λίγο παράξενη ἢ ὁμοφωνία πού ἔχουν αἱ ἀπάντησες τῶν ἀνταποκριτῶν σας; Ὅποιος διαβάσει τὰ γράμματα πού σὰς ἔστειλαν, μπορεῖ νὰ νομίσῃ πὼς ἢ Ρωμοσύνη ἀλάκρη εἶναι μὲ τὸ μέρος σας καὶ πὼς ἀνδρῶπος δὲν ὑπάρχει πού νὰ μιλή ἢ νὰ γράφῃ ἑλληνικὰ καὶ πού νὰ μὴ εἶναι κηρυγμένος ὀχτὸς τοῦ Ψυχάρι.

Ἐγὼ πούχω τὴν καλύτερη γνώμη γιὰ τὴν ἀμεροληψία σας, οὔτε μὰ στιγμὴ δὲ φαντάσθηκα πὼς ἐκοσκινίσατε τίς ἀπάντησες· παραδέχομαι μάλιστα πὼς χωρὶς νὰ τὸ θέλετε ἐξηγήσατε τὴ γνώμη ἀνθρώπων πού εἶχαν τίς ἰδέες σας, καὶ στηρίζομαι στὰ γνωστά σας εὐγενικὰ αἰσιτήματα γιὰ νὰ σὰς παρακαλέσω νὰ καταχωρήσετε καὶ τὴν ταπεινὴ μου γνώμη πού ἂν δὲν ἔχη τίποτε ἄλλο εἶναι εἰλικρινῆς καὶ ἀφιλοκερδῆς.

Δὲν εἶμαι γλωσσολόγος, οὔτε πού σκαμπάζω γιὰ ἀπὸ τέτοια ἐπιστήμη. Μὰ ἐκεῖνο πού μπορῶ νὰ πῶ ἄφοβα, σὲ βάρος μου βέβαια, γιὰ τὸ πολλοὺς θὰ κακοευχαριστήσω, εἶναι πὼς οἱ ἄρῶστοί μου, καθὼς ξέρετε εἶναι ἀρκετοί, μιλοῦν κατὰ ἑλληνικὰ πού μοιάζουν περισσότερο μὲ τὰ ῥωμαῖκα τοῦ Ψυχάρι, παρὰ μὲ τὴ γλώσσα τῶν ἀνταποκριτῶν σας.

Μελετᾶνε τὸ γυμνὸ ὄχι μονάχα οἱ ζωγράφοι. Καὶ οἱ γιαντρεβία ἀπὸ καθῆκο ἐπιστημονικὸ

μὲ τὴ δροσιά τῆς ὑπαρξῆς καινούρια στὰ στήθια μᾶς θὰ βλασταίνῃ. Τὴ φλόγωση τοῦ ἡλίου ἢ νύχτα θὰ μᾶς τὴν ξεφλογώσῃ. Πρέπει νὰ παροῦμε καὶ τὴ νύχτα· πρέπει νὰ τὴν κάμουμε δική μας. Πρέπει καὶ τὸ νυχτάδι νὰ βρεθῆ, ὅπως βρήκαμε καὶ τὸ ἡλιάδι. Πρέπει νὰ γυρέψουμε κὶ ἀπὸ τὴν νύχτα τὸ κρυφὸ τῆς υγείας, μὲ τὴ νύχτα καὶ μὲ τὸν ἥλιο νὰ φτεῖάνουμε, νὰ ξαναφτεῖάνουμε δύναμη, νὰ κανονίσουμε τὴ μακαρισμένη τὴ ζωὴ

Τέτιο νυχτάδι, τέτιο ἀναπαφτικὸ πού νὰ τῆς ἀφήσῃ καὶ λίγο καιρὸ νὰναρρώσῃ, τὸ χρειαζότανε γιὰ σίγουρο τότες ἢ Κατινούλα. Τῆς ἔδινε κάτι παρόμοια ὁ κ. Κούρης, πού κὶ ἀπὸ τώρα τῆχει στὴ διαθεσὴ τῆς ἢ γιαντρεβία, κατὶ ναρκωτικὰ ἢ νὰ τὰ πούμε κ' ἔτσι, κάτι νυχτοφόρα. Μὰ καὶ σ' ἀπὸ τὰ ἢ πρόληψη ἀκόμη βασιλεύει. Λέσ σὰ νὰ μὴ φοβούνται γιὰ τὸν ἀρῶστο οἱ γιαντρεβία τὸ λιποῦρι, τὰ μέσα τὰ ἐνεργητικὰ, τὰ καθλωτικὰ· φοβούνται ὅμως ὅ τι τούσ θυμίζει τὴν ὄψη τοῦ θανάτου. Δὲ φοβηθήκανε γιὰ τὴν Κατινούλα τὸ ράδιο τὸ καταστρεφτικὸ φοβόντανε μὴπως καὶ τὴν καταστρέψουνε μὲ τίποτις ἀντιραδιακὸ γυρέβανε τὴν ἀβγῆ, δὲ θέλανε πρῶτα τὸ σουρούπωμα, τὸ ἑβεργέτημά του τὸ μυστικὸ. Διστάζανε πολὺ. Κὶ ὅσο διστάζανε, ἢ ἀρῶστη χειροτέρευε.

Ἀπὸ τὸ Παρίσι μάλιστα, μὲ τίς θερμοκρασίες τίς ἀσυνήθιστες καὶ πού ἐμελλε κατόπι νὰ παραστρατήσουνε περισσότερο, μὲ τὴν ἀνορεξία καὶ μὲ τὴν κούραση πού τὴν ἔκοφτε, τὰ βλέπανε πῶς σκούρα παρὰ πού εἶτανε τὰ πράματα, ἢ Ἄννα καὶ φυσικὰ ὁ Ἀντρέας. Ὅταν ξεκίνησε ἀπὸ τὸ Παρίσι, τὴ δεφτέρα βράδι, τίς εἴκοσι δυὸ τοῦ Γενάρῃ, νὰ πεταχτῆ νὰ δῆ τί γίνεται, συμφώνησε μὲ τὴν ἀδερφή του πὼς ἂν τύχαινε ἀνάγκη, ἢ δὲν μποροῦσε νὰ γυρῆσῃ ἀπὸ τὸ Μπ... γιὰ τὸ μάθημά του τῆς πέμτης, ἂν ἄξια ἢ Κατινούλα κιντύνεθε μὲ τὰ σωστά τῆς, θὰ τελεγραφήτῃ καὶ νὰ πάρῃ τὰ χρειαζούμενα τὰ μέτρα ἢ ἀδερφή, γιὰ τὴν νομίζανε πὼς ἢ Ἄννα ἴσως καὶ νὰ μὴν προφτάσῃ νὰ πάῃ σὶ Μπ... γιὰ τὸ ἐρχάμενο τὸ σάββατο, εἴκοσι ἑπτὰ, ὅπως σκόπεθε. Ὅτι πάτησε ὅμως ὁ Ἀντρέας, τὴν τρίτη, μὲ τὰ χαράματα, στὴν κάμαρα τῆς Κατινούλας, σάστισε καὶ κόντεψε νὰ γελάσῃ μὲ τὴν ἀντάρα. Ἡ ὄψη τῆς τὸ παραμικρὸ δὲν ἄλλαξε· ζωηρὸ τὸ πρόσωπό τῆς, τὰ μάτια τῆς ὁμορφα καὶ καθαρὰ καθαρὰ. Τί περιεργο κορίτσι! Πάντα τῆς εἰδεινε πρόθυμη, πάντῃ τῆς ἐτοιμώζω. Ἀρκοῦσε, λίγο τὸ χέρι νὰ τῆς βασταῖξῃ καὶ νὰ τῆς ὄρθια. Τὴ δεφτέρα εἴκοσι δυὸ, εἶχε κοιμηθῆ ἑλεεινὰ· ζύπνησε μὲ πονοκέφαλο, τῆς

πονοῦσε καὶ τὸ στομάχι, τῆς πονοῦσε τὸ φακοκόκαλο, κὶ ἀδύνατη ὅσο φαντάζεσαι· γιὰ νὰ ντυθῆ ἔκλαψε τὴν ἀβοιανή, ἀμέσως καλιτέρα, γιὰ τὸ ἀπὸ βραδὶς τὴ δεφτέρα, τῆς παράγγειλε ὁ κ. Κούρης ἕνα πισώθετο κερὶ μορφίνα, γιὰ νὰ ἡσυχάσῃ. Δὲν κοιμήθηκε πολὺ, μὰ τὰγαθὸ τὸ πλάσμα, μόνο πού τὰξιώθηκε νὰ καίτεται ἀπὸ τῆς, γαληνεμένη, ὄλη τὴ νύχτα σὶ κρεβάτι, ἀναπᾶφτηκε, χάρηκε ὡς καὶ τὴν ἡμερὴ τὴν ἀγρύπνια· ἢ κούραση τῆς πέρασε τὸ μεσημέρι, σηκώθηκε δίχως κόπο, γιὰ νὰ πλυθῆ, πόνον δὲν ἐνοιωσε κανένα, ἐφτὺς ξανάκαμε διάθεση καὶ κουράγιο. Ἡ μέρα ὡς τὸ τέλος σταθήκε, λέει, χρυσὴ μέρα, καὶ σὶ γέμα, βλέποντας τὸν Ἀντρέα νὰ τρώῃ, τῆς ἀνοίγε ἢ ὄρεξη καὶ τῆς ἴδιας.

« Ὅταν εἶστε δῶ, τοῦ ἔλεγε ὁ κ. Κούρης, ὅταν εἶναι νὰ φτάσετε, τὰ πάμει ἀριστα καὶ τὸ παρατήρησα.»

Ὁ ἀξιόλογος ὁ κ. Κούρης θερῶσε πὼς ὁ λόγος του ἀρεξε τοῦ δύστυχου τοῦ Ἀντρέα, ἐνῶ τὸν βασιάνιζε, γιὰ τὸ νομίζε ἀκόμη περισσότερο χρεὸς του νὰ μείνῃ μαζί τῆς, καὶ τὸν ἔδερνε ἢ συνείδησή του πού τὴν ἀφῆσε σὶ Μπ... μονάχη. Καὶ τὸ βράδι ἔπρεπε πάλι νὰ φύγῃ, τὴν τετάρτη τὸ βράδι, σῆς ὀχτῶ. Ἡ Κατινούλα εἶτανε καλὰ σηκώθηκε μὰ-

δλο και με το γυμνόν άνθρωπο έχουν να κάμουν, τόν εξετάζουν γδυμένο χωρίς φορέματα και χωρίς τή μουτζούνα που φέρει στην κοινωμία.

Μπρός στην ἀρρώστια κάθε ντροπή χάνεται και τήν τεχνική γλώσσα που «έξ απαλών ονύχων» ο δυστυχημένος μας πελάτης έμαθε, γρήγορα τήν ξεχνά άμα δη τον κίντυνο και τότες αφίνει τήν καρδιά του να μιλήση και μιλεί τή γλώσσα του Ψυχάρη όπως μπορεί.

Από τον καιρό που ύπάρχει ρωμοσύνη ποτέ γιατρός δεν άκουσε πελάτη να ζητά να φάγη ά ρ ο ν, ζητά ν ε ρ ο να πιη και ψ ω μ ι να φάγη.

Και διαν φωνάζη τον πόνο του, ποτέ άρρωστος δεν έλεε πως ά λ γ ε ι. Και σεΐς, αγαπητέ μου φίλε, θυμηθείτε λίγο τους πόρους που έτραβήξατε και με το χέρι στην καρδιά πές μουτε αν μέσα στη χειρότερη στιγμή σας κατέβη ή ιδέα να φωνάξετε ο π ο ι ο ν ά λ γ ο ς. Μόνο ή ιδέα πως μπορεί κανείς να μεταφράση το τρομερό πρόμα πόνου ο πόνος με τέτοιες λέξεις άστοργες, θά σας έκανε να ξεκαρδιστήτε από τα γέλοια σε μιá στιγμή που τέτοια έπιθυμία δέ θά είχατε.

Έγώ δεν είμαι κακός άνθρωπος, μά, έτσι για το γούστο, θά σας προτείνω να κάμουμε ένα πείραμα.

Παραδώστε μου τον κ. Μιστριώτη να του κάνω μιá έγχειρισούλα· ο μιá μικρή, μικρή κοψιά από δέρμα, όσο χρειάζεται για να φωνάξη «μάννα μου», και θά δοϋμε αν θά μπήξη μιá φωνή «ω μητερ».

Μείνατε όμως ήσυχος και καθησυχάσατε και το σοφόν φίλο σας Μιστριώτη για τους αιμοχαρείς μου σκοπούς. Αν είχα το άτύχημα να τον έγχειρήσω (και λέω άτύχημα γιατί τζαπατζής θάτανε καθό συνάδελφος) θά τον αφιόνιζα κ' έτσι μονάχα θά τον έμπόδιζα ν' άπαρηθή τις άρχές του κανονιάς του να σωπήση.

Μά τί είναι λοιπόν αυτήνα ή γλώσσα που τήν ώρα που ο άνθρωπος κιντυνεύει, θυμώνει άρρωσταίνει, αγαπά, τήν ώρα που πρέπει να χήτοιμες λέξεις να μεταχειριστή, τήν ώρα που τήν έχομε περισσότερο ανάγκη, μάς ξεφεύγει και χάνεται; τοϋτο το λέμε χαρακτηριστικό γλώσσας ξένης ή νεκρής. Και για τέτοια τή θωροϋν δλοι εκείνοι, που παιδιά ή μάννα τους

νανούρισε με τα γλυκά λόγια τής μητρικής τους γλώσσας.

Ας τή φυλάξουνε «τήν καθαρεύουσα τους», και άς τήν άπολιμάνουν άκόμα περισσότερο, αν θέλουνε για τα γράφουν βιβλία γιατρικά, όπως άλλη φορά γράφανε τα Λατινικά. Ας τή μεταχειρίζονται και στα Δικαστήρια για να ξυπάζεται ο δχλος και άς τή μιλοϋν, αν τους λέη ή καρδιά, στον κύκλο τους όπως στο μεσαιώνα μιλούσανε Λατινικά. Έμε δέ με πειράζει. Βρίσκω μάλιστα πως πρέπει να τή διατηρήση άκέραια με τήν παράδοση της, ή Βυζαντινή μας εκκλησία, γιατί εκεί έστηρίξαμε τή δύναμή μας και τήν έλλίδα μας. Μά να μου λέτε πως αυτήνη είναι ή ζωντανή γλώσσα του λαού είναι οά να θέλετε να παίξετε με τις λέξεις.

Και επειδή σας έχτιμω και έχω ευχαρίστηση να διαβάω τα γαλλικά σας, σας γράφω τοϋτο το γράμμα που κανένα σκοπό δεν έχει να λιγοστεψη το σεβασμό που τρέφω για το ταλέντο σας και για τήν αξιόλογη φημερίδα σας.

Γ. ΦΩΚΑΣ

καθ. του Πανεπιστημίου

Διδασκάλισσα πρωτοβαθμια, ή όπεία έργάσθηκε εις το έξωτερικόν, ζητεί θέσιν είτε εις οικογένειαν είτε εις σχολειον έδώ ή εις έπαρχίαν ή εις το έξωτερικόν.

Διεύθ νεις: 'Οδός Σπυρ. Τρικοπίη 12.

Ο ΝΟΥΜΑΣ,

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Για την Ελλάδα αρ. 10.—Για το έξωτερον ο αρ. 10.

20 λεπτά το φύλλο λεπτά 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ: Στα κίοςκια τής Ηλατείας Συντάγματος, 'Ομόνοιας, Έθν. Τραπεζής, 'Ιπ. Οικονομικών, Σταθμού Τροχιδόρου, ('Οφθαλμιατρείο', Βουλής, Σταθμού ύπόγειου Σιδηρόδρομου ('Ομόνοια), στο καπνοπωλείο Μανωλακάκη (Ηλατεία Στουρνάρα), 'Εξαρχεία, στα βιβλιοπωλεία «Έστιας» Γ. Κολάρου και Σακέτου (όδός Σταδίου, άντικρυ στα Βουλά). Στο Βόλο βιβλιοπωλείο Χριστόπουλου.

Η συνδρομή πλερώνεται μπροστά κ' είναι ένός χρόνου πάντα.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Οι άδικημένοι—'Επιστημονικά κόμματα—'Η κ. Τζοβάννα Μεσουξέρη.

ΜΕΡΙΚΟΙ γιατροί τώρα τελευταία διαγωνισήκονε για να καταταχθόνε στο Ναυτικό. Διαγωνισήκονε δώδεκα. Οι τέσσερεις πέτυχαν, οι άχτιο δεν πέτυχαν. Ποιοι είναι οι Ικανοί, ποιοι οι άνικανοί;

Νά ένα άινγμα που παρουσιάζεται στερρότυπα ύστερ' από κάθε Ρωμαϊκό διαγωνισμό. Και ή λύση του, είναι στερρότυπη κι αυτή πάντοτε. 'Ικανοί είναι όσοι δεν πέτυχαν και άνικανοί όσοι πέτυχαν. Και ός του άναφορές στο 'Υπουργείο και διατριβές στις έφημερίδες και τρεχάματα βουλευτάδων και χαλασμός κόσμου. Κι αν τύχει οι Ικανοί (όσοι δεν πέτυχαν δηλ.) ν'άχουν μιáμινα στην Κυρώνη, άκουρνεταί ο διαγωνισμός, γίνεται καινούριος, πετυχαίνουν οι άδικημένοι, αρχίζουν πάλι καινούριες διαμαρτυρήσεις και φωνές από κείνους που δεν πέτυχαν τή δεύτερη φορά, και πάει λέοντας.

Κατάνησε πιά, ότα διαβάσωμε σήμερα πως έγινε κάποιος διαγωνισμός, νάν τήχουμε για άίγιορο πως θ' διαβάσωμε άδριο ότι ο διαγωνισμός αυτός δεν έγινε δίκαια και καλοσυνείδητα και τόσο τις συνηθίσαμε πιά αυτες τις Ρωμαϊκές κωμωδίες όστε όταν άκούμε κανένα να παραπονείται πως άδικήθηκε στο διαγωνισμό, το λέμε:

— Τό ξέρουμε. Μας τύπαν κι άλλοι!

Βγάω, κύριε, φημερίδα κι ότα μου στέλνονε τίποτα νάν το δημοσιέψω σημαίνει πως με άναγνωρίζουν για Ικανό νάν το κρύνω αν είναι καλό ή κακό, ή μου κάνει για τή φημερίδα μου ή όχι. Άμα δέ μου το άναγνωρίζεις αυτό, είναι πε-

λιστα δύο δυόμιση ώρες, ήρθε στην κάμερή του, συγύρισε και τή βαλίτσα του για το ταξίδι· δεν πόνεσε πουθενά, παρά λιγάκι το σκέλι της· ή όρεξη οά να ξυπνούσε και το κουράγιο στον τόπο του. Ναί, μά οά φύγη ο Αντρέας;

Έμαθε ώστόσο πράγματα σημαντικά στη μικρή του τή διαμονή, και τ'άμαθε από τους γιατρούς τους ίδιους. Η Κατινούλα, όπως είδαμε, πιασμένη από τήν πολύπλοκή της άρρώστια, όχι μόνο στη φούσκα και στα φουσκομέρια, παρά μεριές μεριές σ' όλονε σκεδόν τον οργανισμό της. Νά όμως που ρητά του δήλωσε ο κ. Κούρης πως τ'άμιστέρό της το πλεμόνι, άντίς να προχωρούνε οι μικρές του οι πληγούλες τής κορφής ως τή μέση του κλωστητού, έμοιαζε οά να μ'ην άλλάξη, οά να γιατρεύεται κιόλας. Η άντερία τελειωμένη· δεν ξανάπαθε ύστερς από το μπισμουττο και δέ φαίνεται να είη άντεροφύμωση. Για τή φούσκα πιά, το γνώριζε κι από τήν αρχή του Γενάρη ο Αντρέας, πως ή φουσκοφύμωση σταμάτησε με τ'ά σωστά της, πως τ'άπίστεφο άκολούθησε, δηλαδή πως ή φούσκα βόδιζε και τ'ά φώματα πέφτανε. Λοιπόν ή άρρώστη καλύτερεβε, δεν είναι ζήτημα ένα ένα χανόντανε τα κακά τα σημάδια. Ωστόσο ή κατάσταση τής άρρώστης άναπόδη. Αφού σιγά σι-

γά προς τήν άνάξρωσή τους βαδίζανε ή φούσκα τ'άντερο και το πλεμόνι, από που ή κούραση, από που οι θερμοκρασίες; Τις είκοσι τρεις του Γενάρη, τρίτη, 38°—37°8' τήν τετάρτη, 38°6—38°4, και ξακολουθήσανε χειρότερες κατόπι. Κάτι θά προτομαζότανε, δεινό· βρωτούσε ο Αντρέας τους γιατρούς, δεν του λέγανε τίποτα· ή δεν ζέσανε ή δέ θέλανε να του πουν. Σ' άφτό άπάνω έφυγε ο Αντρέας.

Ο κίντυνος που άκόμη δέ φανερώνεται είναι τρομαχτικός, πιδ τρομαχτικός από τον κίντυνο που φανερώθηκε. Λές και σου κάνει καρτέρι, να ζετρωπήση από παντού και φαντάζεσαι τ'άφανταστα. Έτσι ζούσε τώρα ο Αντρέας. Από τήν πέμτη στο σάββατο, δηλαδή από τις είκοσιπέντε στις είκοσι έφτά, δεν έτυχε και τίποτις σημαντικό. Έτσι κ' έτσι. Τήν πέμτη, άδυναμία και δίψα. Τήν παρασκευή, τ'άράχτηκε ο Αντρέας για τ'ά μαντάτα· «Στις όχτώμιση, παρακάλεσα να μου βάλουνε πίσω το κεράκι, ξεχνώ τ'όνομά του, και π'ήρα ένα χάπι. Δεν μπόρεσα να κοιμηθώ παρά κάμποσο άργά κ' είχα όλο κρύους ιδρους. Το είπα του κ. Σεβιλιά και μου είπε πως είναι από τήν άδυναμία. Βάσταξε ως τ'ά μεσάνυχτα. Τότες άποκοιμήθηκα, μά λιγη ώρα κατόπι ξυπνώ με κάτι παράξενους λυγμούς· δεν έκλαιγα διόλου, μά

το στήθος μου σηκωνήπερτε κι άναρουφούσα, λέτε κ' είχα κλαίει και κλαίει δίχως τελειωμό». Τί να είτανε τέτοιο άκλαστο κλάμα; Στο ίδιο το γράμμα της, έβλεπε, οά βουβή, ήμίλητη σκια, σ'άπόβαθα τής σκηνής, να περνώ κι ο κ. Χουίταρης. «'Ηρθε σήμερα το πρωί και του είπα πως ξυπνούσα τώρα με 39° κι άποκοιμήσου με τους 38°8, πως είμουνε άδύνατη και πως έπρεπε νάναπαρτώ, ο Δέν άποκρίθηκε ο κ. Χουίταρης· μπερδύ να το ζέσανε τ'ά β'άδια γιατί κλαίει κι ο ύπνος του άρρώστου.

Άνοιξε τα μάτια ο Αντρέας με κάτι άλλα που διάβασε στο γράμμα του σαββάτου, είκοσι έφτά· «Μεγάλα πράματα δέ μου είπε χ'ές ο κ. Κούρης· ώστόσο του είπα πως είμουνε φοβερά κουρασμένη. Μόλις έφυγε, στις πεντέμιση, κι άρχισανε να μου πονούνε ή φούσκα, ή κοιλιά, το στήθος, το κεφάλι, όλα μου, μ' ένα λόγο. Κάθε φορά που έβηχα, πηδούσε μέσα μου ή καρδιά μου, και τ'ά δόντια μου τρίχανε κι από τήν κορφή στα νύχια έτρεμαίνε τις όχτώμιση να μ'ην τ'ά πολυλογούμε, είμουνε πολύ άχαμνά· ή Βιχτώρια θέλησε μάλιστα να μείνη κανείς τή νύχτα μαζί μου, αν τυχόν μου έρθη τίποτις και δεν είμαι καλά. Τής είπα όμως πως οά μου βάλουν ένα πισώθετο—να, που έμαθα και τ'όνομα—θ

ΕΛΙΣΑΙΟΥ ΓΙΑΝΙΑΗ

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

(Από το τελευταίο κεφάλαιο)

"Αν ὁ ἀναγνώστης μου, φτασμένος σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο τῆς μελέτης μας, διατάζει ἀκόμη νὰ ὑπογράψῃ τὸ συμπέρασμα ὅτι μὲ τὴν καθαρεύουσα δὲ θὰ μποῦμε ποτὲ στὸ ὀριστικὸ στάδιο τῆς ἐθνικῆς προκοπῆς, τὸν πικραλῶ νὰ μὲ συχωρήσῃ γιὰ τὸν κεφαλόπονο τοῦ τοῦ προξένισα καὶ νὰ μὴν κάμῃ τὸν κόπο νὰ προχωρήσῃ παρακάτω. Γικτὶ τὴν πρότασιν αὐτὴ ἀπὸ δῶ καὶ πέρα θὰ τὴ δεχτοῦμε πιά ὡς ἀποδειγμένη, καὶ θὰ ἐξετάσουμε τώρα τίς ἀναγκαῖες συνέπειες ποὺ φέρνει μαζὶ τῆς.

Καὶ παρουσιάζεται πρῶτο πρῶτο τὸ ζήτημα : Ἡ δημοτικὴ θὰ μπορέσῃ ν' ἀναπληρώσῃ τὴν καθαρεύουσα ; Καὶ ὅλο ἐκεῖνο τὸ γλωσσικὸ κεφάλαιο ποὺ εἶναι ἀποταμιευμένο μέσα στὴν καθαρεύουσα τί θὰ γίνῃ ; Ὅχι χρειαστῆ νὰ τὸ ξανακρίναμε ; Καὶ ἂν βροῦμε δυσκολίες ; καὶ βέβαια θὰ βροῦμε... Τί λέτε ; Γυρίζουμε πίσω ; Μήπως εἶναι ἀρχὰ πιά τώρα ;

Καὶ εἶναι πολλοὶ ποὺ γυρίζουν πίσω. Ἄλλὰ ἂν ἡ σκέψῃ αὐτὴ ἐπιτρέπεται σ' ἕνα ἄτομο, ποὺ βρίσκει ὅτι λίγα χρόνια ἔχει νὰ ζήσει καὶ δὲν εἶναι καιρὸς πιά γιὰ νὰ ἐπιχειρήσῃ μιὰ σπουδαία μεταβολὴ στὴ ζωὴ του, εἶναι ἀπλῶς ἐγκληματικὴ ἄμικ ἐφρυστῆ σ' ἕνα ἔθνος ποὺ πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς τὸ ἔμβρυο ἑνὸς μεγάλου ἔθνους τοῦ μέλλοντος.

"Ὅχι μπορέσῃ νὰ τὴν ἀναπληρώσῃ ;» Βέβαια οἱ ἐρχόμενες γενεές θὰ γελοῦν μὲ τὴν ἀπείρητη ἐρώτησιν. Μὰ δὲν εἶδαμε ὡς τώρα κανένα ἔθνος ποὺ νὰ μὴν τοῦ κἀνῆ ἡ γλῶσσα του καὶ νὰ πάῃ στὸ παζάρι γιὰ νὰ διαλεχθῇ μὴν ἄλλη. Δὲ σὰς φκίνεται περιέργου, ὅτι τὰ τρία τέσσαρα ἔθνη ποὺ κάνουν σήμερα τὴν πρωτοπορεία τοῦ πολιτισμοῦ, αὐτὰ ἀκριβῶς ἔχουν καὶ τίς τελειότερες γλώσσες ; Στὴ γαλλικὴ καὶ στὴν ἀγγλικὴ ἐκφράζω τελειότερα τὴν ἰδέαν μου παρὰ στὴν ἀρμενικὴ καὶ στὴν βουλγάρικη. Τί περιέργου σύμπτωση ! Ἡ μήπως δὲν εἶναι σύμπτωση ; Ἡ μήπως αὐτὸ σημαίνει ὅτι δὲν ὑπάρχουν γλώσσες προωρισμένες, καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος μορφώνει τὴ γλῶσσα καὶ ὄχι ἡ γλῶσσα τὸν ἄνθρωπον.

Καὶ πῶς θὰ κάμῃ γιὰ νὰ τελειοποιηθῇ ; Ὅπως ἔκαμαν ὅλες οἱ γλώσσες : Πρῶτα θὰ συγκεντρώσῃ τὸ ἄφθονο ἀλλὰ σκόρπιο ὕλικόν τῆς· καὶ ἂν τῆς λείπει

τίποτε, θὰ τὸ πάρῃ ὅπου τὸ βρῆ, καί, ἔτσι, χωρὶς καμιά ντροπὴ, ἀπ' τὴν καθαρεύουσα, ἀπ' τὴν ἀρχαία, ἀπὸ ξένες γλώσσες,...

Πῶς εἶπατε ; Καὶ τί θὰ γίνουν τὰ παραγγέλματα τῆς γλωσσικῆς ἠθικῆς ποὺ ἔχουμε ἐμεῖς ἐφευρεῖ ; Ξένες λέξεις δὲν ἐπιτρέπονται : «Ὁὐ κλέψεις ! Ὁ Ἄπ' τὴν καθαρεύουσα τὸ ἴδιον : «Ὁὐ ἐπιθυμήσεις τὰς λέξεις τοῦ πλησίον σου». Μὰ εἶναι ἀστεῖον ἐπὶ τέλους νὰ μὴ θέλητε νὰ γράψῃτε τὴν καθαρεύουσαν καὶ ὅμως νὰ δανείζοσθε ἐξ αὐτῆς λέξεις ! Λίγη φιλοτιμία δὲν ἔχετε ; Ἄπ' τὴν ἀρχαία ; Μὰ τότε ὀφείλετε νὰ γράφετε τὴν ἀρχαίαν !

Ἄλλου τὴν ξετινάζαμε αὐτὴν τὴ sui generis ἠθικὴ. Ἄν εἶναι ἀντίθικον τὸ δέντρο, ποὺ βυζιάζει τὴ γῆ, καὶ ἂν εἶναι κλέφτρα ἡ μέλισσα, ποὺ ρουφᾷ τὸ μέλι ἀπ' τοὺς ἀνθούς, τότε πρέπει καὶ ἐμεῖς νὰ κλειστοῦμε στὸ γλωσσικὸ μοναστήρι μὲ καὶ νὰ κακίσωμε μὲ τὸν κόσμον.

—Μὰ πῶς νὰ κάμω ἐγώ, κύριε, ποὺ διαβάζω τοὺς δημοτικὸς συγγραφεῖς καὶ δὲν καταλαβαίνω ἕνα σωρὸ λέξεις ; Μοὶ ἀπαντᾷτε ὅτι πρέπει νὰ τὰς μάθω. Ἄλλὰ δὲν βλέπετε εἰς ποῖαν ἀντίφασιν εὐρίσκεσθε, ὅταν ἀπ' ἑνὸς βεβαιώσετε ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ γλῶσσα μου καὶ ἀπ' ἑτέρου μὲ λέτε νὰ τὴ μάθω ;

Ἄς τὴν ἐξετάσουμε αὐτὴν τὴν ἀντίφασιν. Ἄν πάρουμε πρῶτα μιὰ γλῶσσα ἀπὸ καιρὸ καλλιεργημένη, θὰ παρατηρήσομε ὅτι, ἐξὸν ἀπ' τὸν κορμὸ τῆς γλώσσας, ποὺ τὸν κατέχουν ὅλοι, καθὲ ἄνθρωπος, κατὰ τὸν κύκλον ὅπου ζῆ καὶ κατὰ τὴ δουλιὰ ποὺ κάνει, ἔχει καὶ ἕνα εἰδικὸ λεξιλόγιον δικό του, ποὺ οἱ ἄλλοι δὲν τὸ καταλαβαίνουν. Δὲ θὰ ποῦμε βέβαιον πῶς δὲν ξέρει ὁ Γάλλος τὴ γλῶσσα του, ἐπειδὴ ἀγνοεῖ πῶς λένε τὸ καθένα ἀπ' τὰ ἐργαλεῖα τοῦ σιδηρῆ καὶ τὰ διάφορα πανιά τοῦ καραβιοῦ. Ὅχι ποῦμε πῶς δὲν ἔκαμε σιδηρᾶς ἡ ναύτης. Καὶ τί θὰ κάμῃ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, ἕνα τὰ βρῆ σ' ἕνα βιβλίον. Ἡ ἄμα χρειασθῆ νὰ τὰ γράψῃ ; Μήπως θ' ἀνοιξῆ τὸ λεξικὸ τῆς λατινικῆς ; Ὅχι, θ' ἀνοιξῆ τὸ γαλλικὸ λεξικόν. Καὶ πῶς ἔγινε τὸ γαλλικὸ λεξικόν ; Ἐγινε μὲ τὴ συνεργασίαν τοῦ σιδηρῆ, τοῦ μαρκαχοῦ καὶ τοῦ ναύτη· συμμαζεύτηκε τὸ σκόρπισμένο ὕλικόν τῆς ἐθνικῆς γλώσσας.

Ἄν περάσομε τώρα στὴν περίπτωσιν τὴ δικὴ μας, θὰ βροῦμε ὅτι ὁ κύκλος τῶν λέξεων ποὺ ἀγνοεῖ ὁ καθένας μας εἶναι κάπως πλατύτερος, ὅτι μᾶς εἶναι ἀγνωστες καὶ πολλὰς λέξεις τῆς γενικώτερης ἀνάγκης, στοιχεῖα χρησιμώτατα τῆς ἐθνικῆς γλώσ-

ριτὸ καὶ νὰ μ' ἐνοχλεῖς στέλλοντάς μου τὰ φαρίσματα τοῦ μυαλοῦ σου. Τὸ ἴδιον εἶναι καὶ ὁ διαγωνισμός. Κι ὅταν πηγαίνεις νὰ διαγωνιστεῖς, σημαίνει πῶς παραδέχεσαι ὅτι οἱ κριτὰδες σου εἶναι σὲ θέσιν νὰ σὲ κρίνουν καὶ νὰ σοῦ δώσουν τὸ δίκιον σου. Καὶ πρέπει νὰ δέχεσαι ἀγύγνωστα τὴν κρίσιν τους καὶ νὰ μὴ βγαίνεις δξω στὸν κόσμον μισοκλαύοντας πῶς ἀδικήθηκες.

*

ΙΣΑΜΕ τώρα ξέραμε πῶς εἰ βουλευτὰδες ἐγλῶνουνε σὲ ποῖο πολιτικὸν κόμμα ἀνήκουν. Ἄπὸ τὴν περασμένη ὁμως Τρίτη, βγήκανε στὴ μέσιν καὶ τὰ ἐπιστημονικὰ ἢ σωστότερα πανεπιστημιακὰ κόμματα καὶ καθὲ δάσκαλος ὀφείλει νὰ δειλῶσει σὲ ποῖο ἀπ' αὐτὰ ἀνήκει.

Δηλαδή τὴν περασμένη Τρίτη, δημοσιεύτηκε στὸ «Χρόνον» μιὰ διατριβὴ κάποιου καθηγητῆ Χατζηχαράπη ποὺ δηλώνει πῶς ἀνήκει «στὸ ἐπιστημονικὸν κόμμα τοῦ κ. Κόντου» καὶ γι' αὐτὸ πολεμιέται ἀπὸ τὸν κ. Πολίτη.

Ἔστερα ἀπὸ τὴν περίεργη αὐτὴ διατριβὴ τοῦ κ. Χατζηχαράπη, περιμένουμε νὰ δοῦμε καμιά μέρα στοὺς δρόμους τῆς Ἀθῆνας καὶ ἐπιστημονικὴ (ὡς εἶδος ἀκλογικῆ) διαδήλωσιν καὶ νάκούσομε τίς δασκαλικὰς ἀγριοφωνὰρες Κόνταρος καὶ Πολίταρος. Ὁ κ. Χατζηχαράπη μὲ τὴ διατριβὴ του εἰδείξε πῶς εἶναι ἱκανὸς νὰ μᾶς διοργανώσῃ καὶ καμιά τέτοια διαδήλωσιν.

*

ΕΞΕΠΛΑΘΩΣΕ πάλι ἡ κ. Τζοβάννα Μεσσαζέρη, ἡ Ζάν ντ' Ἄρχ δηλ. τῆς Καθαρεύουσας, (ὡς ἐντολοδόχος τοῦ ἀσθενούντος πατρὸς τῆς, λέει) στίς «Ἀθῆναι» τῆς Τρίτης καὶ τὰ βαζει μὲ τὸν καθηγητὴ κ. Γερ. Φωκᾶ ποὺ ἔκαμε τὸ φάλτσο (λέει ἡ κ. Τζοβάννα) νὰ δημοσιέψῃ καὶ Ρωμαίικα στὴν «Ἄκροπολη» τὸ γράμμα ποὺ δημοσιέψῃ Φραντζέζικα στὸ «Messenger d'Athènes». Ἡ κ. Τζοβάννα εἶναι ἀπαρηγόρητη γιὰ τὸ φάλτσο τοῦ κ. Φωκᾶ καὶ ἡ λύπη τῆς θὰ φτάσῃ στὸ ἀπροχώρητο ὅσα δεῖ σήμερα πῶς κ. Φωκᾶς εἶχε τὴν καλοσύνη νὰ σταίλει μεταφρασμένο τὸ γράμμα του καὶ στὸ «Νουμά».

Ἐμεῖς, πονοφυχώντας τὴν καλὴ κοπέλλα καὶ γιὰ νὰ τὴν παρηγορήσομε κάπως, δημοσιεύσομε στὸ ἴδιον φύλλον, στὸ σημερὸν, Φραντζέζικα, καὶ ὄχι μεταφρασμένο, τὸ γράμμα τοῦ κ. Φωκᾶ, μὲ τὴν ἐλπίδα πάντα πῶς θὰν τὸ νιώσῃ ἡ κ. Τζοβάννα, ὅσο καὶ ἂ νιώθει μοναχὰ τὰ Φραντζέζικα, τὰ γραμμένα στὸ Patois de Phalère, ποὺ τόσο ἄμορφα μεταχειρίζεται.

Ἡ κ. Τζοβάννα μᾶς δηλώνει στίς «Ἀθῆναι» πῶς λόγου τῆς ἀνοίξε τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Φωκᾶ καὶ λόγου τῆς σοφίστηκε τὸ Patois de Galata γιὰ νὰ τὸν ξεμπερδέψῃ. Βλέπετε, ἡ καλὴ κοπέλλα φοβήθηκε μήπως τῆς πάρει τὴ δόξα, ὁ ἀσθενούντος πατρὸς τῆς καὶ ἔκαμε τὴν περιφρονη αὐτὴ, δηλώσῃ. Μὲ γιὰ τῆς καὶ θὰν τῆς λογαριαστεῖ μιὰ μέρα.

κοιμηθῶ ἀπὸ τὴν κούρασιν. Κι ἀλήθεια ἔτσι ἔγινε. Ὁρατὰ κοιμήθηκα καὶ σήμερα τὸ πρωὶ πολὺ πολὺ καλὰ εἴμουνε μὲ 37°5 καὶ τὸ βράδι 37°3. Σήμερα μόνον μιὰ κενωσοῦλα, ὄχι πηχτῆ, μὰ λιγάκι σὰ λαπάς. Ἐχτὲς ἀκόμη μιὰ καὶ βραδίς τὴ χάσηκα ὁμως, γιὰτὶ μοῦ πονοῦσε ἡ κοιλία μου ἄριστον πάντα καὶ καθάριον τὸ νερό. Σὰς γράφω ξαπλωμένη στὸ κρεβάτι, ἐπειδὴ σὰν κάθουμαι, πονῶ ὑπερβολικὰ στὴν καθισιά μου, καὶ ἀπὸ τὸ πῆ μόνον καὶ μόνον πῶς λιγνεβῶ. Μοῦ πονεῖ πάντα καὶ ἡ φούσκα ποὺ εἶναι πολὺ ἐμφλογισμένη.»

Λοιπὸν καὶ πάλι ἡ φλόγωσιν τῆς φούσκας ! Ἐνα προσιστημὰ θλιβερὸ συνεπῆρε τὸν Ἄντρεᾶ. Μήπως τοὺς φοβέριζε καὶ πάλι κανένα πηξίμο καινούριον, ποὺ θάποφυλάκωνε τὰ φύματα μέσα τῆς, νὰ τὴν πνίξουνε τελειωτικὰ ; Πῶς θᾶντεχε στὴ θέσιν ποὺ τώρα βρισκότανε ; Τὴν πρώτη φορὰ, μόλις φερμένη ἀπὸ τὰ Παρίσια, εἶχε ἀκόμη τὴ χρειαζόμενη τὴ δύναμιν. Μὰ καὶ σου ποὺ τοῦ τὴν ἀφανίσανε στὸ Μπ., ὅπου τὴν ἔφησε καὶ μόνον. Τὴ δύναμιν λοιπὸν ποὺ θὰ τῆ βρῆ ; Τέτοιοι λογισμοὶ τυραννοῦσαν τὸν Ἄντρεᾶ. Τὴν ἄλλῃ μέρα ὁμως, εἴκοσι ὀχτῶ τοῦ Γενάρη, κεριακῆ, τὰ μαντάτα καλῆτερα, κοιμήθηκε ἀναπαφτῆκε, ποθενὰ δὲν πονοῦσε. Ἀλήθεια ποὺ δουλέβαινε πρωὶ βρά-

δι τῆς νύχτας τὰ βοηθήματα, ἡ μορφήν καὶ τὰ πινσώθητα. Τὴν ἴδιαν μέρα, εἴκοσι ὀχτῶ, ἔφτασε καὶ ἡ Ἄννα. Ἡ Ἄννα θὰ συλλογιότανε τὸν καιρὸν ποὺ ὅταν ἡ Κατινούλα, σὰν τὴ βωτοῦσανε, παραπονιότανε κάποτε γιὰ πονοκέφαλον ἢ γενναιστῆ καὶ σκυμμένη χάμω, γιὰ νὰ τῆς βγάλλῃ τὰ μποτίνια τῆς, ἔλεγε πῶς ἡ μέσιν τῆς πονοῦσε καὶ κόντεβε νὰ ζαλιστῆ χωρὶς νὰ καταλάβῃ τὸ λόγο, ἡ Ἄννα τῆς ἀποκρινότανε πῶς δὲν εἶναι τίποτε, τῆ γινε μάλιστα καὶ νὰ τὴ μαλλῶσῃ ποὺ πρόσεχε σὲ μιὰ κούρασιν, ἐνῶ ἀπὸ τότες ἔθρεφε μέσα τῆς θανάσιμην ἀββῶστιαν τὸ παιδί. Ὅχι συλλογιότανε ἡ Ἄννα καὶ τὰ κατανόητα χασομέρια μὲ τὸν κ. Ἀμάρο, κατόπι μὲ τὸν κ. Λανέζο, τὸν κίντυνον ποὺ κιντύνεψε ἡ ἐτοιμοθάνατη ἀπὸ τὴν ἀμέλειαν τῆς Ἄννας στὸ Χαμονοκίρρι, ὅπου νὰ ξυπνήσῃ ὁ Ἄντρεᾶς καὶ τὴ σώσῃ. Ἐτσι πολλὰς φορὰς ὁ κοσμάκης, οἱ φτωχοὶ, τὰμοιρὰ τὰ δουρικὰ πελαγῶνουνε, γιὰτὶ πάντα θὰ βρεθῆ καὶ ἕνας καλὸς ἀφέντης, γιὰ νὰ φέρῃσομε τὸν κακόνε, ποὺ νὰ πῆ στὸ πλάσμα τάνῃμπορο. «Δὲν εἶναι τίποτε! Τὴ δουλιὰ σου!» Μὰ ἡ θάλασσα ἐκεῖνη ὅπου κατρακυλοῦνε οἱ παθιασμένοι συμπαίρνει στὰ βαθιά τῆς μαζὶ τοὺς καὶ ἕνα ἔθνος ἀλάκαρο, ἐπειδὴ τὸ ἔθνος εἶναι οἱ μικροί.

Τώρα ἡ Ἄννα, σὰν κόρη τῆς πιά τὴν εἶχε τὴν

Κατινούλα. Ἐμεινε πλάγι τῆς στὸ Μπ... ὡς τὴν πρώτην τοῦ Φλεβάρη. Τῆς Ἄννας ἡ παρουσία στάθηκε γιὰ τὴν Κατινούλα μιὰ γλύκα θεογλυκὸ ἀναπαφτῆρι τῆς φάνηκε ἡ κλινικὴ. Τὰ ἡσυχὰ, τὰ ἡμερὰ κινήματα τῆς Ἄννας στὴν κἀμερὴ τῆς γύρω γύρω τῆς ἐρχόντανε σὰ χὰδι μόνον ποὺ τὴν ἔβλεπε νὰ κινεῖται. Φρόντιζε ἡ Ἄννα γιὰ τὰ καθέκαστα καὶ πᾶνανε οἱ δύο γυναῖκες συμεταξὺ τοὺς μακρινὰς ξεθαφῆρες κουβέντες. Μιλοῦσανε ἀντάμα οἱ καρδιές τους, μιλοῦσανε γιὰ τὸν κύριον, ποὺ καθημερινὰ βουρῶσε, σὰ νὰ βουρῶσε ὑγείαν, τὰ γράμματά του ἡ Κατινούλα καὶ λόγια δὲν εἶχε ἡ καημένη νὰ τὸν ἀνεβάσῃ ὡς τὰ οὐράνια μιλοῦσανε γιὰ τὴ Μαιρίτα, ποὺ γύρεβε ἀπὸ τὴν Ἄνναν ἡ Κατινούλα νὰ τῆς δηγηθῆ στὰ παραμικρὰ τί κάνει καὶ δὲν κάνει, τί λέει καὶ δὲ λέει τὸ χρυσὸν τῆς, τὸ λατρεμένο ἔτσι νὰ μιλοῦσε στὰ πόμοσά τῆς ἡ Κατινούλα καὶ γιὰ τὴν Ὀλια, ἴσως νὰ φαντοζότανε, στίς Ἄννας τὴ συντροφιά, πῶς λαλοῦσε καὶ μὲ τὸν Ἀγγελὸ τῆς.

Ἡ σκέψῃ ἀφτῆ πολὺ τὴ βοηθοῦσε πολὺ τὴ βοηθοῦσανε ἡ φιλία, ἡ ἀφοσίωσιν καὶ ἡ ἀγάπη. Ὅσο ἔμεινε ἡ Ἄννα, δὲν ἀκολούθησε, ποὺ νὰ πῆ, τίποτα σημαντικό, πρὰ δύο μονάχα πρωτόφαντα καὶ τὰ δύο στὴν ἀββῶστιαν τῆς, ποὺ τὸ ἕνα βασιάνιζε

σας, που ζούν και βασιλεύουν, έννοείται, στο στόμα του Έθνους, αλλά που η έκπαίδευσή μας κατώρθωσε να μας πείσει πως δεν υπάρχουν, με τη βοήθεια των μηδενικών που θα έπαιρνε κάθε άνοητος μηχανής που θα είχε την τόλμη να τα μεταχειριστή. Και αφού άπαγορεύτηκε σ' αυτές τις λέξεις η κυκλοφορία άπάνω στο έθνικό έδαφος, είναι πολύ φυσικό αν ύστερα η δεσποινίς Φιφή ή Φωφώ ή Λιλή, που άνατράφηκε μέσα στον τεχνητό κύκλο του σχολείου, που δέ γνώρισε καμμιά όψη της έθνικής ζωής, δεν καταλαβαίνει τους δημοτικούς συγγραφείς. Και τους κατηγορεί πως μεταχειρίζονται άνύπαρκτες λέξεις, αντί να κατηγορήσει την εκπαιδευτή της που δεν την έφησε να τις μάθει, που της άπαγόρευσε την έπικοινωνία με το έθνος της, που την έμπόδισε να καταλάβη καλά καλά σε ποιο έθνος άνήκει. - Τι θα πη, μαμά, στρουγγα και ροδάμι, λαγκαδιά και διάσελο; - Άγνωσά, θύγατέρι μου είναι πιθανώς έκφρασεις του χυδηνόχλου.

Και τώρα μερικοί λόγιοι βάλληκαν με άγάπη και με άυταπάρνηση να διορθώσουν σιγά σιγά τη βλάβη που έγινε ίσια με σήμερα, να κάμουν την περισυλλογή του έθνικού θησαυρού και την άποκατάσταση της έθνικής συνειδήσεως. Οί άνθρωποι αυτοί είναι φανερό ότι έχουν δικαίωμα στην έθνική εύγνωμοσύνη.

Και αφού συγκεντρώση το σκορπισμένο υλικό της ή γλώσσα, θα κοσκινίση, θα ζυλώση και θα πλάση.

- Άλλά ποίαν δημοτικήν έννοείτε; Μήπως την μαλλιάρην; ή, ίνα όρθότερον είπωμεν, την μαλλιάραν; Άν έννοείτε την άληθή δημοτικήν, δηλαδή την γλώσσαν των δημοτικών άμαζτων, αυτή είναι βεβαίως ή έθνική ήμων γλώσσα. Προκειμένου περι ταύτης παντες συμφωνούμεν, ούδεις δ άντιλέγων ..., άλλως τε αυτήν γράφομεν και ήμεις - καθώς βλέπετε - άλλα έκαστος βεβαίως αναλόγως της έκαστου μορφώσεως.....

Δέν είναι διόλου δύσκολο ν' ακούσετε ή να διαβάσετε τέτοια λόγια. Ποίος θα πείσει τώρα αυτόν τον κύριο ότι ή γλώσσα ή χριτάει δεν είναι δημοτική. Το κακό είναι που έμαθε ή γλώσσα και άλλαζει πια μοναχή της. Έμεις γράφομε, βρέ άδελφέ, δημοτική, μα αυτή ή εύλογημένη, μόλις πείση στο χαρτί, γίνεται καθαρύουσα, όμοια μ' ένα είδος βροχή, που μόλις άγγίξη τη γη παγώνει.

Μα τί είναι μαλλιαρικός; Άλλο φάντασμα πάλι αυτό - έλπίζουμε να είναι το τελευταίο. Στέ-

κεται στην πόρτα της δημοτικής και διώχνει τους άλαφροίσκιωτους. Δέν ξέρω να σας πω τί είναι το κυνήγησα πολλές φορές, μα δεν τόπιασα. Νά, π. χ. μαλλιάρης λέγεται όποιος γράφει και πεζά στη δημοτική. Όποιος γράφει μόνο ποιήματα δεν είναι σήμερα πια μαλλιάρος. Έκτός αν τα ποιήματά του είναι δυσκολονόητα. τότε λέγεται μαλλιάρος. Άν όμως την άλλη μέρα τα καταλάβουμε, τότε πάλι να είναι μαλλιάρος. Μαλλιάρος λέγεται άκόμη και όποιος φιλάνει καινούργιες λέξεις ή έχει τη μανία να παραμορφώνη τις παλιές. Π. χ. το ελληνικό έθνος, που το καινούργιος το έκαμε καινούργιος και τον προσετώτα προσετό, είναι μαλλιάρο.

- Μα, αν το Έθνος τροποποίησε πολλές λέξεις, δε θα πη πως και μερικοί άνθρωποι έχουν το δικαίωμα να παραμορφώσουν τις άλλες.

Έν τούτοις, αν αυτοί οι άνθρωποι στο μεταπλάσμα που κάμνουν ακολουθούν με θρησκευτική εύλάβεια τα ίδια τα χνάρια που το Έθνος μεταχειρίστηκε για τους δικούς του μεταπλάσμούς, και αν εργάζονται μόνο άπάνω σ' εκείνες τις λέξεις που το Έθνος δεν τις είχε μεταχειριστή και επομένως δεν μπορούσε και να τις μεταπλάση, τότε αυτό βέβαια λέγεται σεβασμός και συμπλήρωση της εργασίας του Έθνους, ενώ λέγεται άστοργία προς το Έθνος όταν του σερβίρετε το υλικό για τη μόρφωσή του σε μια γλώσσα άσυμβίβαστη με τη δική του, με τη δικαιολόγηση ότι έτσι το βρήκαμε και ότι, αφού τα καλούπια είναι έτοιμα, από κει που περάσαμε ήμεις πρέπει να περάσουν και τα παιδιά μας.

- Ναι, αλλά θα ήμολογήσετε ότι πολλές φορές για μια λέξη υπάρχουν πολλοί τρόποι μεταπλάσμου, και δεν ξέρετε ποιόν απ' αυτούς θα προτιμήση το Έθνος. Μπορεί και να του άρέση καλύτερα να την άφήση τη λέξη με τον άρχαιο τύπο. Το όρθόν λοιπόν είναι να περιμένετε την εξέλιξιν της γλώσσας. Παίρνετε π. χ. το αν και το κάντε δυο. Άλλά που ξέρετε αν δε θα γίνη δ;

Αυτή ή «εξέλιξις» είναι ένας θαυμάσιος τρόπος για να χάνουμε καιρό. Καθόμαστε στο γραφείο μας και περιμένουμε να χτυπήσουν οι καμπάνες, για να μάθουμε πως έγινε ή εξέλιξη. Και όμως αν άφήσετε την πρόληψη στο σπίτι και πάρετε μια φωτογραφική μηχανή και βγείτε στο γύρο, θα ιδήτε που ή εξέλιξη είναι τελειωμένη. Προσέχετε μονάχα να μην πητε του λαού «θα σε φωτογραφήσω στάσου φυσικά», γιατί τότε θα στραβώση το μούτρο του

για να σταθή καλύτερα. Και τότε δε φωτογραφείτε την εξέλιξη, φωτογραφείτε το δόγμα της έπιστροφής, φωτογραφείτε την τυραννική επίδραση της πολιτείας άπάνω στο μυαλό του λαού, που τον έχει πείσει πως δεν μπορεί να μορφωθή αν δεν αλλάξη τη γλώσσα του. Τότε φωτογραφείτε μου άπηγορεύει και της κάλλεως. Άν όμως τραβήξετε χωρίς προειδοποίηση, τότε θα έχετε το προσόντο, ένα συμβάντο, ο Κίμος, σφαιρικό, δε σφένρει, ή Ελλάδα, της δεύτερης τάξης, οι μετακόμισες, ή διαδήλωση, της Άκρόπολης, διατηριέται, και όλα εκείνα που κάμνουν να όρθώνονται οι τρίγες της κεφαλής και να λέμε πως οι δημοτικοί συγγραφείς γράφουνε γλώσσα άνύπαρκτη.

Το περίεργο είναι, ότι αυτοί που μας συμβουλεύουν να περιμένουμε δεν έρχομαζούν όμοιο σύστημα, όταν μεταπλάθουν τις λέξεις του λαού για να τις φέρουν στην καθαρύουσα, αν και παραδέχονται εξέλιξη και στην καθαρύουσα. Το έθνος έλεγε και λέει της Άράχωβας, της Κλεισόβας. Έσείς που στρεβλώνετε αυτά τα δεξασμένα όνόματα και γράφετε όδός Άραχώβης και όδός Κλεισόβης, γιατί δεν περιμένετε να ιδήτε σε ποιόν τύπο θα τα φέρη ή πισωδρομη εξέλιξη προς την καθαρύουσα; Πως ξέρετε ότι δε θα γίνουν καμμιά φορά ή Άράχωφ της Άράχωβος και ή Κλεισόφ της Κλεισόβος, όπως ή σκίπα θα γίνη σκίτη και ή λίβας λίμη. Έδώ ξεσκεπάζεται ή «εξέλιξις» σας, και βγίνει από κάτω σα βρεμένη γάτα το σκουριασμένο δόγμα της έπιστροφής, εκείνο, νά, το ίδιο, που θα μας ώδηγούσε, το άθεόφοβο! στο ίετην ίετης ίετη, αν δε βρισκόντανε μερικά φωτεινά μυαλά, Βηλαράς, Σολωμός, Ψυχάρης, να μας άρπαξουν απ' τα μαλλιά και να μας τραβήξουν όζω, μισοστιγμαμένους. Το δόγμα εκείνο, που αντί να πάη να κρυφτή, φόρεσε άλλωστε και μας ξαναπαρουσιάζεται σήμερα με το όνομα «εξέλιξις».

- Άλλά όταν ή εργασία σας προσκρούει στο γλωσσικό αίσθημα το δικό μου, αυτό, νομίζω, είναι άρκετή άπόδειξις ότι δεν είναι φυσική. Δέν έννοώ διατί είναι άναγκη να ακολουθώμεν μόνον τους άγραμμάτους ανθρώπους, αφού και οι μορφωμένοι άποτελούν και αυτοί μέρος του Έθνους.

Άν οι μορφωμένοι άνθρωποι είχανε μιαν ώριμότητα και ένιαία γλώσσα, τότε παραδέχομαι ότι ή γλώσσα αυτή, και χωρίς να είναι ή λαϊκή, θα μπορούσε να γίνη έθνική γλώσσα, σύμφωνα με όσα είπα

κάμποσο την Άννα, και που τάλλο το περνούσε για άξιολόγο σημάδι δ κ. Σεβιλίς, δηλαδή που ή φούσκα έβγαζε κ' έβγαζε μπόλικο έμπυο. έβρεγε δλοένα κι αφού το χειρότανε ο γιατρός, συλλογίστηκε δ Άντρέας πως κι ο γιατρός θα φοβότανε μήπως της καθήση το κακό στη φούσκα κι από κει της φαρμακείης όλο της τον όργανισμό. Σα νάρχιζε κιόλας το κακό, γιατί δ καημός, ή έννοια της Άννας είτανε που δεν έτρωγε, που δεν μπορούσε ή ταλαίπωρη να φάη. της πιάνανε σπασμοί το στομάχι, κάτι σφιζίματα ξαφνικά. Κι δ λάρυγγάς της σε σταναχωρημένος δεν ήθελε να καταπιή. Την παρακκλούσε ή Άννα κ' έτσι έπαιρνε κάτι, μικρά πράματα, μα τουλάχιστο για να βραστάξη, ωςπου περάση. Του κατέβηκε πως πιθανό νάφταιγε και το περιόσιο τόπιο, που φέρνει κάποτε άποτελέσματα τέτοια. Το είπε ή Άννα του κ. Κούρη και παρατήρησε δ άδερφός της, πως σε γράμματά της γινότανε τώρα λόγος περισσότερος για τον κ. Κούρη, παρά για τους άλλους. Οί χειρουργοί τραβιόντανε σώπαινε ή χειρουργική. έρχότανε της γιατρικής ή άράδα, και τότες δ κ. Κούρης, για τα σφιζίματα, για το στομάχι, για την όρεξη, έβρισκε κάνα βοσάλι, κάνα πεφινόγεννο, που της τα διώριζε κάθε

τόσο από τη μεγάλη του πείρα, μα κι από τη μεγάλη του καλοσύνη, επειδή άγαπούσε κι άφτός την Κατινούλα, βλέποντας πάσο την άγαπούσανε οι δικοί της. Πρώτη άνάγκη για τον έβρωστο ή άγάπη κολνά και στο γιατρό. Με τα έξυπνά του τά ματια, με τα γυαλιά του που όλο πέφτανε, με τη μπίτσα του τη σουβλερή, με τη ζωή του, έδινε ζωή και της έβρωστης. δεν ξεχνούσε και τα γιατρικά, ώστε κατώρθωνε να λιγιστέψη και τα σφιζίματα εκείνα του στομαχισμού. Άλλόκοτες όμως πάντα οι θερμοκρασίες από τις είκοσπέντε του Γενάρη ως την πρώτη του Φλεβάρη. 39° - 38°8, 39° - 38°, 37°5 - 37°3 (ή μόνη βραδήσια ποφερτή, όπως είδαμα) 38°7 - 37°7, 38°6 - 37°7, 38°9 - 38°9, 38°6 - 37° (έφαγε και καλύτερα εκείνο τάπόγεμα, κοιμήθηκε ώρατα), 38°3 - 37°7.

Ο Άντρέας στο μεταξύ ήνω κάτω στο Παρίσι. Άπό τα γράμματά της Άννας καταλάβαινε πως ή άδερφή του πολλή έλπίδα δεν είχε, όπως δεν είχε κι άλλοτες στο Χαμονοκόρφι. Μα δ κανονικός δ άνθρωπος, άκόμη κι άποσβολωμένος, άποσθημένος, άφρατισμένος, έφκολα δεν άπελιζότανε, το σκοπό του έφκολα δεν τον παραιτούσε, γιατί πήγαζε δλοένα καινούρια δύναμη από τη μέθοδο, κ' ή μέθοδο γυ-

ρθεβι δλοένα. Γυρέθοντας γυρέθοντας θυμήθηκε ζζαφνα κι ο ίδιος, πως ένας περίφημος ραδιογράφος, δ πιο γνωστός του Παρισιού, μέστορης και του Χουίταρη και των άλλωνώνε στη Γαλλία, δ κ. Μπλέκος, είτανε παλιός συμμαθητής του από το λύκειο. Του ζήτησε συνάντηση. Την ιδείτσα του δ Άντρέας. Πήρε, ξαναγράψε χωριστά σ' ένα φύλλο τις θερμοκρασίες της Κατινούλας, σημειώνοντας και το τί πάθαινε κάθε φορά που γυριζε από το ραδιογράφημα. Με τη λογική του τά έρμήνευσε δ Άντρέας άναντίλεχτο πως τά παθήματα συνεδενόντανε με τα ραδιογραφήματα. Λοιπόν ήθελε δ Άντρέας να μάθει κι από τον Μπλέκο, αν είχε δικιο ή όχι στο συμπέρασμα του. Ο Μπλέκος του άπάντησε άμέσως και πήγε δ Άντρέας ίσια ίσια την κεριακή του Γενάρη όπου ή Άννα πρωτοπάτησε στο Μπ... Τρέμοντας ανέβηκε τη σκάλα, και πως την ανέβηκε δεν ξέρουμε, αφού σε κρίσιμη ώρα σαν κι άφή, κρίσιμη για το δύστυχο που έμελλε πια να το ξεκαθαρίση παστικά τί παραδερνε το παιδί του, μπόρα περαστικά ή θανάσιμη άβρώστια, σε τέτοια ώρα, ή ψυχή του ξεχαλιωμένη, δεν τη συγκρατούσε πια ή θέλησή του, νικούσανε ή τρέλλα, ή μανία, τά βήματά του, τά κινήματά του σαν κομποδεμένα, και σε κά-

εἰ κάποιο προηγούμενο κεφάλαιο γιὰ τὴ διάδοσιν μιᾶς γλώσσας ἀπὸ λίγους ἀνθρώπους σὲ πολλούς. Ἄλλὰ τέτοια γλώσσα ξέρουμε πὺ δὲν ὑπάρχει. Ὁ μορφωμένος ἔχει δύο γλωσσικὰ αἰσθήματα. Τὸ ἕν, πὺ συμπύπτει μὲ τὸ λαϊκὸ, εἶναι: ριζωμένο βαθειὰ μέσα του, γι' αὐτὸ εἶναι μόνιμο καὶ ἀμετάβλητο. Τὸ ἄλλο ταξιδεύει: ποικίλλει καὶ ἀπὸ σὲ ἕνα σὲ ἄλλον ἀνθρώπου, ἀλλάζει καὶ στὸ ἴδιο ἄτομο ἀπὸ μιά μέρα στὴν ἄλλη. Σήμερα μὲ ἀρίστη ἢ ἐπεδείξαντο, αὐριο τοῦ βρίσκω μιά κρυὰδα ἀνυπόφορη. Ἐνας λιγὼνει γιὰ κανένα προῦθετο, ἄλλος βροίκει καλῆτερο τὸ προῦθετο, ἄλλος προτιμᾷ ἔθεσε πρὸ αὐτοῦ καὶ ἄλλος ἔθεσε ἐμπρὸς του.

Αὐτὸ τὸ αἶσθημα τὸ ταξιδιάρικο καὶ τὸ ἀπιαστο, πὺ δὲν ξέρουμε τί θὰ παρουσιάσῃ αὐριο, δὲ θὰ τὸ βάλουμε ὀδηγὸ στὴ γλωσσοπλαστικὴ ἐργασία πὺ θὰ κάνουμε. Μὰ θὰ μὲ πῆτε, ὅτι αὐτοὶ οἱ τέσσερις κύριοι, πὺ δὲ συμφωνοῦν γιὰ τὸ προῦθετο, συμφωνοῦν ὅμως ὅλοι ὅτι τὸ ὄντο εἶναι ἀνυπόφορο. Αὐτὸ δὲν εἶναι λόγος ἀρκετὸς γιὰ νὰ τοὺς ἀκούσουμε. Ἐμεῖς ἀπ' τὸ ἕνα μέρος βλέπουμε μιά ἐξελικτικὴ κατάσταση μὲ διεύθυνση πρὸς τὴ λαϊκὴ γλώσσα, κι' ἀπ' τ' ἄλλο μέρος ἔχουμε μιά γλώσσα ὀρισμένη μὲ σταθερὸ σχέδιο. Ἀπ' τὸ ἕνα μέρος ἔχουμε λίγους πὺ δὲ συμφωνοῦν, ἀπ' τ' ἄλλο πολλούς πὺ συμφωνοῦν. Αὐτοὺς βέβαια, θ' ἀκολουθήσουμε.

— Μὰ αὐτοὺς τοὺς πολλούς τοὺς ρωτήσατε ἂν θὰ τοὺς ἀρίστη τὸ ὄντο;

Ὅχι, δὲν τοὺς ρωτήσαμε, τοὺς μελετήσαμε. Ὁ γνωστικὸς ὁ πατέρας δὲ ρωτᾷ τὰ παιδιά του τί θέλουν νὰ φᾶνε, γιὰτί θ' ἀπαντήσουν: γλυκίσματα. Ἐρεῖ αὐτὸς τί τοὺς συμφέρει νὰ φᾶνε. Καὶ ὁ λαὸς ὁ δικὸς μας, ὅταν θὰ ξυπνήσῃ καὶ θ' ἀρχίσῃ νὰ ζῆ, θὰ καταλάβῃ πὺ τὰ ἀρχαῖα γλυκίσματα τοῦ χάλασαν τὸ στομάχι, καὶ θὰ ἐκτιμήσῃ τὴν ἐλαφριά καὶ οὐσιαστικὴ τροφή πὺ τοῦ εἰτοιμάζουμε.

Ἐνοεῖται πὺ δὲν ὑπάρχει, ὅπως πολλοὶ φαντάζονται, καμμιά μηχανή, ὅπου νὰ ρίχνουμε μέσα τίς λέξεις καὶ νὰ βγαίνουν μεταπλασμένες. Ἡ μεταπλαστικὴ, καθὼς καὶ ἡ δημιουργικὴ ἐργασία, ἔχει ὀδηγὸ τὸ αἶσθημα. Μερικοὶ δὲν τὸ βλέπουν αὐτὸ τὸ αἶσθημα, βλέπουν μόνον γλωσσικούς κανόνες, πὺ εἶναι ἡ ὕλική του μορφή. Ἐμεῖς χαιρούμαστε τὴν ἀρμονία τῶν ἤχων, ἐκείνοι διακρίνουν μόνον τοὺς ἀριθμούς τῶν παλμών, καὶ φαντάζονται ὅτι αὐτοὺς μετροῦμε κ' ἐμεῖς. Τὸ ἔχουν κ' ἐκείνοι στὸ βάθος τῆς ψυχῆς τὸ αἶσθημα τῆς ἀληθινῆς γλώσσας, ἀλλὰ εἶναι, ὅπως εἶτανε μιά φορὰ καὶ σ' ἐμᾶς, βαρὶα πλῆκωμένο ἀπ' τὴν ὕστερη ἀνατροφή. Ἡ μόρφωσή μας, μὲ τὴν ἰδέα πὺς κάτι θὰ χτίσῃ, τὸ ἔθαψε κάτω

θε σκαλοπατί, συνταίριαζε μὲ τὴ ζουγραφία τοῦ χαλιῦ τὴ θέση τοῦ ποδιοῦ του, μετροῦσε, γύριζε πίσω, προχωροῦσε καὶ ἐκνάρχζε τὰ ρυθμητικὰ του τὰ παρακάλια.

Σὺν μπῆκε στὸ σπουδαστήρι τοῦ κ. Μπλέκου, εἶδε ὁ Ἄντρεας ἕνα γεροντάκο πὺ μόλις τονὲ γνώρισε γιὰ συμμαθητὴ του, ἂν καὶ συνομιλητὸς του. Ἄσπρα μιλιά μὲ λίγες μάβρες τρίχες: ἀσπρουδερὰ καὶ τὰ γενάκια του: κοντούτσικος. ἤσυχος, συλλογισμένος. Μιλοῦσε ἀγάλια γάλια, σιγαλά. Κάθησε ὁ Ἄντρεας ἀντίκρυ του κι' ἀμέσως παρατήρησε τὰ χέρια του: τὰ δαχτυλά του, στίς ἄκρες, καμμένα ξεφλουδιασμένα, σὰν ἀρχαιασμένα. Ὅταν τοῦ εἶπε τὰ ἱστορικὰ τῆς Κατινούλας μὲ τὴν παρατηρητὰ του, ὁ καλὸς ὁ ἄθροπος τοῦ ξήγησε μ' ἕνα κούνημα τοῦ κεφαλιῦ, πὺς ἔχι, τὰ ῥάδικα θερμοκρασίας δὲ φέρνουνε, φέρνουνε, μὰ μικρότερες, πὺς γιὰ βέβαιο καὶ δὲ σοῦ ἀναποδογυρίζουν ἔτσι τὸν ὀργανισμό σου, καὶ πρόστισε πὺς γιὰτί τάχα, στὴν κατάσταση τῆς Κατινούλας, ραδιογραφήματα καὶ μετελάδες; Δυναμώνοντας φρόνιμα τὸν ὀργανισμό, παλέβεις πὺ σίγουρα μὲ τὸ δεινὸ τοπικὸ νόσημα.

(ἀκολουθεῖ)

ἀπὸ σαρὸ πέτρες καὶ χῶματα, καὶ χρειάζονται κάποια εὐνοϊκὰ περιστατικὰ καὶ κάποια ἐσωτερικὴ προδιάθεση γιὰ νὰ νικήσῃ τὴν πίεση καὶ νὰ βγῆ στὸν ἀέρα καὶ νὰ φροντώσῃ.

Περὶτὸ νὰ προσθέσουμε, ὅτι σ' ἕνα ἔργο τόσο δύσκολο καὶ τόσο μεγάλο εἶναι πολὺ φυσικὸ νὰ γίνουν καὶ λάθη, νὰ γραφοῦν καὶ πράγματα μέτρια, νὰ δημιουργηθοῦν καὶ ὅροι πὺ δὲν εἶναι προωρισμένοι νὰ ζήσουν. Καὶ εἶναι μιά χαρὰ νὰ βλέπῃ κανεὶς ἐκείνους πὺ δὲν ὑποψιάστηκαν ἀκόμη τὸν ὕψηλὸ ἐθνικὸ σκοπὸ τῆς δουλιᾶς αὐτῆς, πὺς κρούουν τὰ τύμπανα γιὰ κάθε μερικὴ ἀποτυχία, καὶ πὺς κλείουν τὰ μάτια στὴν κανονικὴ προέκταση πὺ κάνει, στὸ σύνολο, ἡ καινούργια ἰδέα μέσα στὴν πνευματικὴ μας ζωὴ.

Σημεῖο ἄλλως τε πολὺ χαρακτηριστικὸ γιὰ τὴ σημερινὴ θέση τοῦ ζητήματος εἶναι ὅτι ἡ συζήτηση ἔχει μεταφερθῆ στὰ σύνορά του, στίς τελευταῖες συνέπειες. Κανένας δὲν τομᾶ νὰ χτυπήσῃ τὸ κέντρο, τὴ γενικὴ ἀρχή. Εἶναι ἕνας τρόπος: αὐτὸς γιὰ νὰ βρίσκουμε εὐκολώτερα δίκαιο στὴ γνώμη τῶν ἀνίδεων. Ἄντὶ νὰ πιάσουμε τὸ ζήτημα ἀπ' τὴν ἀρχὴ τὸ πιάνουμε ἀπ' τὸ τέλος: Πὺς θὰ τὸ πῆτε αὐτὸ; Ἐκεῖνο πὺς: Ἄμὲ γιὰ κείνο τὸ ἄλλο ἔχετε ὄρο ἀντίστοιχο; Καὶ τοῦτο δῶ πὺς θὰ τὸ μεταπλάσετε;

Ἄρῖνω πὺς γίνεται ἡ συζήτηση. Σχηματίζουν μιά ἰδέα δική τους γιὰ τὸ μεταπλάσμα, καὶ ἀπάνω στὸ δικὸ τους τὸ σκοπὸ τραγουδοῦν καὶ λένε: Ἄφοῦ τὸ δυστυχῆς ἔγινε δύστυχος, γιὰτί καὶ τὸ σαφῆς δὲν τὸ κάνετε σάφος; Καὶ τὴν εὐστροφία θὰ τὴν πῆτε ἀραγε ψευδοφία ἢ πὺς ἄλλοιως; Θέλου μὲ νὰ τὸ ξέρουμε κι' αὐτὸ πρὶν ἀποφασίσουμε.

Προσοχὴ μονάχα ἀπ' τὸ κέντρο! Βαθιά σιγὴ βασιλεύει ἐκεῖ. Ποτὲ δὲ θὰ γίνῃ λόγος γιὰ τὴν γαλῆν καὶ τὸν μῦν, γιὰ τὸ ὄν καὶ τὴν ἀλεκτορίδα, γιὰ τὸν χῆνα καὶ τὴν νῆσον, γιὰ τὸ κέων λυσοῦν ἔθῃξε, γιὰ τὴν αἶξ, γιὰ τὴν ἀμνός, γιὰ τὸν θῶς, γιὰ τὸν ὄδοῦς καὶ τὴν ρίς, γιὰ τὴν χεῖρ καὶ τὸν πούς, γιὰ τὴν ὄφρῆς καὶ τὴν ὄσφῦς, ... καὶ γιὰ ὅλα τὰ ἄλλα στρεβλωτήρια τοῦ γλωσσικοῦ αἰσθήματος μικρῶν καὶ μεγάλων. Αὐτὰ εἶναι παρακατιανὰ ζητήματα. Τὸ σπουδαῖο εἶναι νὰ ἀποδείξουμε ὅτι ἡ «Ψυχάρειος διάλεκτος» δὲν εἶναι ἡ δημοτικὴ γλώσσα παρὰ εἶναι χιχρὸν ἰδιῶμα, ἢ τὸ ἰδιῶμα τοῦ Γαλατᾶ, ὅ,τι προτιμᾶτε. Σπουδαῖο εἶναι ὅτι ὁ Πάλλης ἔγραψε νέα διαθήκη, ἀντὶ νὰ γράψῃ καινούργια διαθήκη, καὶ μέρος πρῶτο ἀντὶ κομμάτι πρῶτο. Σπουδαῖο εἶναι ὅτι ὁ Παλαμᾶς γράφει εἰς ἀμείλικτον δημοτικὴν καὶ ὅτι τὰ ποιήματά του εἶναι δυσκονόητα. Σπουδαῖα εἶναι καὶ μεγάλα πολλὰ ἀκόμη τέτοια ζητήματα, πὺ ἀποδείχνουν πὺς φανερὰ ὅτι ἡ δημοτικὴ γλώσσα εἶναι οὐτοπία καὶ δὲν πρέπει νὰ γράφεται.

Τὶ νὰ εἶναι ἀραγε αὐτὴ ἡ «Ψυχάρειος διάλεκτος», πὺ μερικοὶ δὲν τὴν καταλαβαίνουν ἐδιότι, εἰς τὴν ἡλικίαν των δὲν δύνανται πλέον νὰ μάθωσι ξένην γλώσσαν; Ἐπειδὴ μὲ ποτὲ ὁ ἀναγνώστης μου νὰ μὴν ἔχῃ ἰδέα τοῦ ζητήματος, δὲ μὲ ἐπιτρέπεται νὰ κλείσω τὸ βιβλίον χωρὶς νὰ τὸν πληροφορήσω, ὅτι τὸ «χιχρὸν» αὐτὸ ἰδιῶμα δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἡ ἀγνή ἑλληνικὴ δημοτικὴ γλώσσα, ὅπως μιλιέται στὰ μεγάλα κέντρα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, μὲ βαθὺ ἑλληνικὸ αἶσθημα γραμμένη, μὲ πολλὴ σκέψη καὶ νοικοκυρῶσῃ διαλεγμένη μέσα στὴν κάποια ποικιλία τῶν τύπων πὺ παρουσιάζει, καθὼς ξέρουμε, ἀπαλλαγμένη ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τῆς καθαρῆς ὄσα δὲ συμβιβάζονται μὲ τὸν ὀργανισμό της, καὶ πλουτισμένη βέβαια μὲ τὴν ἀπαραίτητη δημιουργία καινούργιων ὄρων. Μερικοὶ φρονοῦν ὅτι ὁ καθαρισμὸς εἶναι πάρα πολὺ αὐστηρὸς, καὶ ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ ἀφῆσουμε κάποια πόρτα πὺ ἀνοιχτὴ στὴν ἐπίδραση

τῆς καθαρῆς ὄσας. Ἀπάνω σ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα μπορεῖ νὰ σταθῇ λογικὴ συζήτηση. Ὅταν ὅμως ἀκούσετε ὅτι δὲν εἶναι αὐτὴ ἡ δημοτικὴ γλώσσα καὶ ὅτι εἶναι γλώσσα ἀκατεσκευασμένη ἐν Παρισίοις, ἀπὸ κεί καὶ πέρα εἶναι περιττὴ κάθε προσπάθεια γιὰ συνένωση. Τέτοια λόγια εἶναι μόνον γιὰ νὰ τ' ἀκούη κανεὶς καὶ νὰ φιλοσοφῇ. Δείχνουν πὺς οἱ μεγάλες κοινωνικὲς μεταβολὲς ἔχουν τὴ δύναμη νὰ θολώνουν τὴν κρίση καὶ τὸ αἶσθημα ἀνθρώπων πὺ δὲν εἶναι ἀπὸ φυσικὸ τους καμωμένοι γιὰ γενναῖα πηδῆματα.

Ἄλλως τε ἂς ὑποθέσουμε μιά στιγμὴ ὅτι ἡ «Ψυχάρειος διάλεκτος» δὲν εἶναι ἡ ἀληθινὴ δημοτικὴ. Τότε ἐν' ἀπ' τὰ δύο ἔπρεπε νὰ συμβαίη: Ἡ εἶστε ὀπαδὸς τῆς ἀληθινῆς δημοτικῆς, καὶ τότε νὰ γράψετε τὴν ἀληθινὴ δημοτικὴ γιὰ νὰ τὴν ἰδοῦν καὶ οἱ ἄλλοι: ποῖα εἶναι, καὶ πρὸ πάντων γιὰ νὰ ἐργαστήτε μὲ αὐτὴν γιὰ τὸ καλὸ τοῦ ἔθνους. Ἡ δὲ θέλετε οὔτε τὴν ἀληθινὴν δημοτικὴν, καὶ τότε γιὰτί δὲν πολεμᾶτε αὐτὴν τὴν ἰδίαν; ἀφοῦ εἶναι βέβαιο ὅτι, πέφτοντας αὐτὴ, θὰ κατακυλῆσῃ μαζί της καὶ ἡ Ψυχάρειος διάλεκτος. Ὅπου ἀποδείξαμε ὅτι ἡ «Ψυχάρειος διάλεκτος», γιὰ ἕναν πὺ εἶναι πιστὸς λάτρης τῆς ἀκραίονος καθαρῆς ὄσας δὲν εἶναι ἄλλο πρὸς μιά πρόφαση γιὰ νὰ κρύβεται ἀπὸ πίσω.

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

Ο ΨΕΝ ΣΤΗ «ΝΕΑ ΣΚΗΝΗ»

Δὲ θὰ πασκίσουμε ἰδῶ νὰ κρίνουμε τὸ δῶμα τοῦ Ψεν. Ὁ τύπος τῆς Νόρας στὸ «Κουκλόσπιτο», εἶναι πὺς τύπος κλασσικὸς, ὅπως μποροῦμε νὰ χαρακτηρίσουμε καὶ γενικώτερη κλασσικὴ ἔλη τὴ δουλειὰ τοῦ μεγάλου δραματικοῦ τῆς Νορβηγίας. Θὰ πασκίσουμε μονάχα νὰ δείξουμε μὲ λίγα λόγια, ἐξαιτίας τῆς παράστασης τοῦ «Κουκλόσπιτου» ἀπὸ τὴ «Νέα Σκηνή», ποῖα ὀφέλεια μπορεῖ νὰ ἔχῃ σήμερα τὸ κοινὸ μας ἀπὸ τὸ ἀνέβασμα στὰ θεάτρα μας τέτοιων ἔργων.

Ὅλοι μολογοῦμε πὺς δὲν ὑπάρχει σὲ μᾶς ἕνα κάποιο γενικὸ γούστο, ἢ κι' ἂν ὑπάρχει, τὸ γούστο αὐτὸ βρίσκεται σὲ πολὺ χαμηλὸ σημεῖο. Ἄμα εἶσῃ κανεὶς μιά ματιὰ στὰ τρεχοῦμενα προγράμματα τῶ θεατρῶ μας, θὰ νοιώσῃ ἄμέσως τὴ θλιβερὴ ἀλήθεια μας. Εἶναι ἀμόρφωτο τὸ κοινὸ μας — καὶ λέγοντας κοινὸ, ἐννοοῦμε πάντα μιά ἐκλεχτὴ τάχα τάξη τῆς κοινωνίας μας, τὴ μόνη δὲ πὺ συγκεντρώνεται στὰ διάφορα θεάτρα. Τῆς τέτοιας ἀμόρφωσις δὲν εἶναι εὐκολὸ νὰ βρεθῇ ἡ αἰτία. Ἴσως δὲν εἶναι αἰτία, μὰ αἰτίες, πὺς καμιά μέρα μπορεῖ νὰ τίς ξεψαχνίσουμε στίς στίλβες τοῦ «Νουμά». Γιὰ τὴν ὥρα τὸ ἀναφισθήτητα εἶναι, πὺς οἱ διαφόροι θιασάρχες ἀκολουθώντας πιστὰ τὸ χαμηλὸ γούστο, συντελοῦνε σιγὰ σιγὰ στὸν ξεφουλισμὸ τοῦ ἑλληνικοῦ θεατροῦ.

Ἦστερα ἀπὸ μιά παράσταση ἐνός ἔργου τοῦ Ψεν, τὸ κοινὸ δὲ θὰ πᾶν εὐχαριστημένον νὰ κοιμηθῇ. Ἡ τέτοια στενοχώρια μπορεῖ στίς περισσότερους νὰ τραβηχτῇ ἰσὲ μάκρος, καὶ τὸ τέτοιο μάκρος θὰ φέρῃ τὴ σκέψη. Ἄν ἡ σκέψη δὲν ἔχει τὴ δύναμη νὰ δουλέψῃ καὶ νὰ βαθύνη στὸ ἔργον τὴ γενικότητα, θὰ σταθῇ ὅμως ὁ στοχαστικὸς σὲ μίαν ἀνώτερη ἀντίληψη, τεχνικώτερη, γιὰ τὴν ἐξωτερικὴ μορφή τοῦ ἔργου. Κι' αὐτὸ δὲν εἶναι λίγον. Γιὰτί μιά ἐπανάληψη τῆς τέτοιας ἐσωτερικῆς ἐργασίας, θὰ φέρῃ τὴν ἐπιθυμίαν πρὸς τὸ τεχνικὸ, πρὸς τὸ ζωντανὸ, θὰ φέρῃ πὺς στερεὰ τὴ βαθύτερη προσοχὴ στίς λεπτομέρειες, στίς ἰδέες τοῦ συγγραφέα, πὺ ἄλλες θὰ δέχεται καὶ ἄλλες: θὰ ἀποκρούη. Ὁ ἀρχιστὸς τότε ἡ συζήτηση,

κι' ἀπὸ τῆς συζήτησής θά βγῆ ὁ πόλεμος. Ὁ πόλεμος θά φέρῃ τὸ ἐνδιαφέρον, καὶ τὸ ἐνδιαφέρον γενικευμένο θά μορφώσῃ. Γιατὶ πᾶς τότες τὸ κοινὸ θά ἔχη τὸ μεγάλο ἐνδιαφέρον νὰ παρακολουθήσῃ.

Αὐτὰ βίβλια δὲ γίνονται ἔτσι γλήγορα, ὅπως λέγουνται. Χρειαζέται καιρὸς, κι' ἀπάνου ἀπ' ὅλα χρειάζεται κατάλληλος δρόμος. Τάχα ἡ «Νέα Σκη- νή» στὰ πρῶτα χρόνια τῆς ἰδρυσῆς τῆς, δὲ μόρφωσε κάποιον λίγο κοινὸ, — ὅσο ἀσήμαντο κι' ἂν εἶναι — πού μπορεῖ σήμερα κάπως νὰ ἐχτιμήσῃ τὴν παρά- σταση ἐνὸς ἔργου, ἀπάνου ἀπὸ τὴν ρουτίνα; Αὐτὸ ὅ- μως τὸ λίγο κοινὸ —περισσότερο νέον— σταμάτησε ἴ- σχυε κεῖ πού τῷ φερε ὁ δρόμος τῆς «Νέας Σκηνῆς» πού κόπηκε, ἀλλοίμονο, τόσο νωρίς. Ποιὸς θά βρεθῆ λοιπὸν σήμερα νὰ τὸ σπρώξῃ, νὰ τὸ προχωρήσῃ, νὰ τὸ μεγαλώσῃ;

*

Ἡ φιλοσοφία τοῦ Ἴψεν—ὅσο κι' ἂν εἶναι χωρὶς σύστημα τέλεια πλεγμένο ἀναμεταξύ τῆς— ἴσως σή- μερα στὴν πῶ γερῆ καὶ πῶ νέξ μερίδα τῆς στοχασ- τικῆς Εὐρώπης, νὰ μὴν ἔχη τὴν ἀξία πού θελήσανε νὰ τῆς δώσουνε τὰ πῶ χρόνια. Πῶ κοινή καὶ πῶ δυνατὴ εἶτανε τότε ἡ ἐπίδραση τοῦ Κάντιου, τοῦ Σέλιγγ, τοῦ Γκαίτε, σ' ὅλα τὰ πνεύματα, κι' ἀκό- μα περισσότερο βίβλια στὸ ἐπαναστατικὸ πνεῦμα τοῦ Ἴψεν. Ἡ ἀτομιστικὴ φιλοσοφία, πού ἐμελλε νὰ κτ- ασταλαζῆ τόσο τραγικὰ στὸ τρελλὰ ἐγώιστικὸ σύ- στημα τοῦ Νίτσε, ἀνέβηκε μὲ τὸ Γερμάνο αὐτὸ φι- λόσοφο στὴν κορφή τοῦ βουνοῦ, ἀπ' ὅπου πᾶ ἀρχίζει ὁ κατήφορος, ἕνας σιγανός, κοπιαστικός, ἀγκαστός, μὰ πάντα κατήφορος. Ἡ λευτεριά τοῦ ἀτόμου, σὴ γενικότητά τῆς εἶτανε μιά ἀπὸ τῆς ἀγαπητόρες ἀρ- χῆς τοῦ Ἴψεν. Ἰσως τὸ μόνον τῆς φιλοσοφίας του. Κάτου ἀπ' αὐτὸ βίβλια εἶπε ἀλήθειες αἰώνιες, με- γάλεις, μὰς ἔδωσε τὴ ζωὴ, σὴ σκέψη καὶ σὴν ψυ- χή, καὶ μὰς ἔδειξε τὴ σκέψη καὶ τὴν ψυχὴ ἀλυ- σοδεμένες μὲ τὰ γύρα, καὶ πασιζόντας τὴ λευτεριά. Κι' ὅλα αὐτὰ σὰν ἕνα πρόβλημα, σὰν ἕνα ἐρωτημα- τικὸ, σὰν ἕνα ἀξεκκαθάριστο μέλλο. Ὅχι ὅμως σὰ μιά λαγαρισμένη ἀλήθεια. Καὶ θά εἴμαστε κοντὰ σὴ γνῶση ἂ γαρ χερτίσουμε τὸ ἔργο τοῦ Ἴψεν, εὐσὰν προσπαθῆται μιάς εὐτυχίας γιὰ τὸν κόσμον, ὅξω ἀπὸ τὸν κόσμον. Τόσο, πού ἔφτασαν οἱ νεώτεροί του μαθητὰδες σ' ἕνα ἀπροχώρητο, χωρὶς νὰ δειλιάσουν νὰ πετάξουν λόγια σὰν καὶ κείνα τοῦ σημαντικοῦ Χάουπτην στοὺς «Μοναχοὺς Ἀνθρώπους». «Ὁ λευτεριά, λευτεριά Πρέπει νάνα κανένας σὲ ὅλα λεύτερος. Μῆτε πατρίδα, μῆτε οἰκογένεια, μῆτε φί- λους, τίποτα δὲν πρέπει νάχη κανένας».

Μὴν ξεχνᾶμε ὅμως πῶς μιά μέρα, κι' ἂν πεθάνῃ ἡ φιλοσοφία τοῦ Ἴψεν, ἡ ἀξία του θά σταθῆ ἀπεί- ραχτη, κι' ἡ δόξα του τρανή. Γιατὶ ὁ Ἴψεν τῆς ἰ- δέες τῆς ἐντυσε μὲ τὴ ζωὴ, τῆς ἀδέρφωσε μὲ τὴν τέ- χνη. Εἶναι ἐκεῖνος πού ἔδωσε σὴ σκηνὴ σπαρταρι- στοὺς ἀπὸ ἀλήθεια τοὺς ἀνθρώπους. Τὰ πάθη, οἱ ἀ- γάπες, τὰ μῆση, οἱ ἀδυναμίες, ἤσαν τὸ ζωγράφο τους τὸ φυσικὸ. Ἡ σκηνακὴ τέχνη, τὰ τύλιξε μὲ τὴν κουβέντα τοῦ σπιτιοῦ, τοῦ δρόμου, τῆς πλάσης.

Σ' αὐτὸ λοιπὸν βλέπομε τὴ μεγαλύτερη καὶ μακρυνότερη ὠφέλεια, πού μπορεῖ νάχη τὸ ἑλληνικὸ κοινὸ. Θά μάθῃ νὰ βλέπῃ. Κι' ἄμα μάθῃ νὰ βλέπῃ τὸ τεχνικὸ ἀπάνου σὴ σκηνὴ καὶ τὸ ἀληθινὸ, ἂς ποῦμε πῶς ἡ ἐπίδραση τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἴψεν, τῆς φιλοσοφίας πὸν δὲ χρειάζεται βίβλια σήμερα ἡ Ρω- μοσύνη, θά εἶναι περαστικὴ, μ' ὅσο μάγεμα κι' ἂν κλεῖ μέσα τῆς.

*

Ἡ Νόρα μιά ἀρχαιότερη ἀδερφή τοῦ Στόκιμαν καὶ τῆς Ἑλλίντας Βένγκελ, καὶ μιά νεώτερη τοῦ Φάλκ, μὰς δίνει τὴν ἰδέα μιάς ξαφανικῆς ἐπανάστα- σης τοῦ ἀτόμου, ἐναντία κοινωνίας καὶ νόμου, πού ἐμελλαν νὰ σταθοῦν ἀγνάντια τῆς, μὲ ὅλη τους τὴ σκληρότητα γιὰ μιά τῆς παράνομη πράξη πού σὲ βάθος τῆς ἐλαμπε ἡ μεγαλοφυΐα.

Τέτοιοι ρόλοι εὐκολὰ δὲν ἐρμηνεύονται, καὶ γι' αὐτὸ γράφοντας ἔδω πρὸ λίγου καιροῦ, φοβηθήκαμε μήπως τὸ προαναγγέλμα τῆς Νόρας, ἀπὸ τὴν κ. Κυ- βέλη Ἀδριανοῦ, ἔμενε μόνον προαναγγέλμα. Μὰ εἶ- δαμε πῶς ἡ τεχνίτρα τῆς «Νέας Σκηνῆς» μὲ περισ- σία φιλοτιμία καταπιάστηκε τὸ ἔργο, καὶ ἡ προ- σπάθεια τῆς ἡ γενναία, πρέπει νὰ παινεθῆ. Ὁ ρό- λος τῆς παιχιδιάρας κούκλας στῆς δύο πρῶτες πρά- ξεις ἀποδόθηκε πολὺ καλὰ. Θέλαμε περισσότερη ἐσω- τερικὴ δύναμη ἂν εἶτανε δυνατὸ, στῆς ἡμέρες, μὰ τραγικότερες, τελευταίες σκηνές τῆς τρίτης πρά- ξης. Ὁ δρόμος ἀνοίχτηκε γιὰ τὴν κ. Κυβέλη Ἀ- δριανοῦ. Τώρα ἂς προσπαθῆσῃ, κ' ἡ προσπάθεια ῖ- σως φέρῃ τὴν τελειωτικὴν ἐπιτυχία.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

Κοινὴ Γνώμη

Ο κ. PONTAKΗΣ

Πόλη 29. 9. 06.

Κύριε Ταγόπουλε,

Ἐγράψατε σὲ περασμένο φύλλο τοῦ «Νουμά» πού ὅσα εἶπα γιὰ τὸν κ. Ψυχάρη στὸ βιβλιαράκι μου οἱ «Μπόξερς», τὰ εἶπα γιὰτὶ ἡ Γραμματικὴ μου πού τυπώθηκε στὰ 1904, δὲν πῆρε τὸ βραβεῖο στὸ διαγωνισμὸ γιὰ τὴ γλώσσα τοῦ 1901.

Ὅτι κάθε ἄλλο ἐλητήριο εἶναι ἡ αἰτία παρὰ αὐτὸ, φαίνεται ἀπὸ τὸ ὅτι δὲ στάλθηκε ποτὶ τὸ βι- βλίο μου ἐκεῖνο σὲ κανένα διαγωνισμὸ καὶ μπορεῖ ὁ ποιος θελεῖ νὰ μού ἀποδείξῃ τὸ ἐναντίο. Πρὶν ὅμως νάποδεχτῆ αὐτό, οὔτε ἡ ὑπόψια σας, πού παρασταί- νετε γιὰ βεβαιότητα, οὔτε τὰ λόγια σας εἶχανε τὸν τόπο τους.

Περιμένω τὴν ἀπόδειξιν.

Γ. Κ. PONTAKΗΣ

Σημ. τοῦ Νουμά. Κατόπι ἀπὸ τὴ δήλωση τοῦ κ. Ροντάκη, πού μὰς βεβαιώνει πῶς δὲ στάλ-θηκε ἡ Γραμματικὴ του στὸ διαγωνισμὸ γιὰ τὴ γλώσσα τοῦ 1901, ὅσα γραφτήκανε στὸ «Νου- μά» (ἀριθ. 256), ἐναντίο του δὲν ἔχουνε, βέ-βαια, τὸ λόγο τους.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ

Ἀγαπητὴ Νουμά:

Ὁ ἰ τί περιβόλι, τί περιβόλι αὐτὸ τὸ δραματο- λόγιο τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου, πού ἐδημοσιεύτηκε στῆς ἐφημερίδες! Σωστὸ περιβόλαιον τοῦ κόσμου ὅπου:

Καθίνας μὲ τὴν ταμπακέρα του

Ἐμβαίνει διὰ νὰ πάρῃ τὸν ἀέρα του,

ὅπως ἔγραφε ὁ Ἐξαρχόπουλος.

Ἐκεῖνα τὰ πρωτότυπα πού ἀρχίζουν ἀπὸ τὸν κ. Ἀμπελᾶ καὶ τελειώνουν εἰς τὸν κ. Καλαποθάκη, σωστὸ μπουκέτο!

Κ' ἐκεῖνα τὰ ξένα! Ἄν ἐξαίρεσουμε μερικὰ τοῦ Σοφοκλή καὶ τοῦ Σαίξπηρ, πού κι' αὐτὰ ὅπως τὰ ἔχει μεταφρασμένα ὁ κ. Βλάχος καλύτερα νὰ εἰλι- παν, ἂν ἐξαίρεσουμε τὸν Ἀλκάδην τοῦ Καλδερὸν, τὸν ὅποιον ὅμως δὲν ἐδιάλεξε ὁ κ. Βλάχος γιὰτὶ εἶ-ταν στὸ πρόγραμμα ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ κ. Οἰκονό-μου, ἂν ἐξαίρεσουμε μερικὰς κωμῶδες τοῦ Cærus

πὺ εἶνε ὁ μόνος ἀπὸ τοὺς νέους στὸν ὁποῖο συμπαιθεῖ ὁ κ. Βλάχος, γιὰ ὅλα τὰ ἄλλα νέα (;) ἔργα μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς μὲ τὸν Dante.

Nan raggionar di lor ma guardae passal Φτάνει μόνον νὰ σὲς πῶ ὅτι στὸν εἰκοστὸν αἰῶνα ἐ-πάνου σὴ σκηνὴ τοῦ Βασιλικοῦ θά παρασταθοῦν ἔρ- γα τοῦ Barriere καὶ τοῦ Dumanoir, κι' ὅχι ἀπὸ τὰ καλύτερά τους. Χρῆσαν βλέπεισ οἱ Hervieu, οἱ Lavedan, οἱ Bernstein, οἱ Bataille, οἱ Briéux, οἱ Portoriche, οἱ Veber, γιὰ νὰ διαλέξῃ, ἂν ἤ-θελε ἔργα τῆς Γαλλικῆς φιλολογίας ὁ κ. Βλάχος. Πάλι καλὰ ὅμως ὅπου γλυτώσαμε ἀπὸ τὸν Bour-geois καὶ τὸ D'Ennery.

Θά παρασταθῆ καὶ μιά κωμῶδια τοῦ Fabre ὁ Σαθρὸς οἶκος. Ἡ κωμῶδια αὐτὴ εἶνε συμβολικὴ, συμβολίζει τὴν κατασταση εἰς τὴν ὁποῖαν ἔχει φτά-σει τὸ Βασιλικὸν θεᾶτρον. μὲ τὸν νέον Ἀλκάδην του, τὸν κ. Βλάχο.

ΓΚΡΙΝΙΑΡΗΣ

Ο ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Ὁ ὑπεργλαφυρότατος κ. Σπύρος Παγιάνης ἔδωλε τὸμο καινούριο μὲ τὸ βελγικώτατο τίτλο «Ἀθηναϊκὴ ἡ-μέρα»

— Ἐδῶ καὶ κάμποσα χρόνια εἶχε βγάλει ἄλλον ὑπερ- γλαφυρότατο τόμο μὲ τὸν τίτλο «Ἀθηναϊκὰ νόμματα», ὥστε τῶρα τὸ μόνον νὰ βγάλῃ καὶ τὰ «Ἀθηναϊκὰ μεσημέρια» καὶ νὰ συγχαίρῃ πᾶς ὁ ἄνθρωπος.

— Ὁ φίλος Ξενόπουλος ἔγραψε κριτικώτατο ἄρθρον στὸ «Νέο Ἄστυ» γιὰ τὸν κ. Παγιάνη, μιλώντας γιὰ τὸ συ- γραφεὶα καὶ ξεχνώντας ὁλωσδιόλου τὸ βιβλίο του.

— Καὶ γιὰ νὰ μὴν τὸ ξεχάσουμε, κρίνοντας ὁ ἴδιος ὁ κ. Ξενόπουλος καὶ τὸ γράμμα τοῦ κ. Φωκᾶ στῆς «Ἀθηναί- κῃς» δὴλωσε πῶς τοῦ ἀρέσουν καὶ οἱ δύο γλώσσες, καὶ ἡ καθα- ρεύουσα καὶ ἡ Δημοτικὴ, ἀπὸ μὲ τὴν ἰδίαν εὐχαριστήσῃ πούγραφε ἄλλοτε τὴ δημοτικὴ στὸ Νουμά γράφει τῶρα καὶ τὴν καθαρεύουσα στῆς «Ἀθηναί- κῃς».

— Εἶταν ὁλωσδιόλου περιττὴ αὐτὴ ἡ δήλωση, γιὰτὶ τὸ ξέρουμε πῶς στὸν κ. Ξενόπουλο ἀρέσουν ὅλες οἱ γλώσ- σες τοῦ κόσμου, ἀκόμη καὶ οἱ βοδιῆς μὲ κάπαρη.

— Στὰ τελευταία «Ἰωνοθήκη» (πὺ τὰ δύο τελευ- ταία τους φύλλα δὲν τὰ λάβαμε ἀκόμα, κύριε Μιχαηλίδι, καὶ νὰ μὰς τὰ σταλείτε, παρακαλοῦμε), οἱ κ. Νιρβάνας καὶ Ξενόπουλος, γράφοντας γιὰ τὸν ποιητὴ τοῦ «Γιού τοῦ Ἰσκιου» κ. Μελά, ξεχνούνταν δὲ ὅμως Βυζαντινοὺς καὶ φωνάζουν πῶς μὲ θαυμασμὸ σέβουσι μπροστὰ σὲ τέτοιο ποιητικὸ ἀστὲρι.

— Δὲν ὑπάρχει καμιά ἀμφιβολία πῶς καὶ ὁ κ. Μελάς μὲ θαυμασμὸ θά στέκει μπροστὰ σὲ τέτοιους κριτικούς.

— Ἀπὸ τὸ τελευταῖον φυλλάδιον τῆς «Ἠγησῆς» ἐανε- ζόμεστε τοὺς καλὸς ἀπὸ τοὺς στίχους:

Ποῖν νὰ τ' ἔλπει πρὸς τὸ βράδι
ἡ νόνα μας τὸ παραμῦθι,
τῆς λάμπας τὴν ὄψη τὸ λάδι
κ' ἐκεῖνη βασιλοκοιμήθη.

Ἡ νόνα σὰν εἶν ἐφρονάξαμε
δὲν ἔβησε πᾶς τὸ πρῶτ.
Ἡ λάμπα χάλασε. Τὸ παραμῦθι
κανένα πᾶς δὲν ἔκαυσε παιδί.

— Διαβάσαμε μὲ μεγάλη εὐχαριστήσῃ τὸ ὁραῖο βιβλίο τοῦ κ. Κίμ. Μιχαηλίδι «Σὰν ζωὴ καὶ σὰν παραμῦθι» καὶ στὸ φύλλο τῆς ἑλλῆς Κυριακῆς θά δημοσιεύσουμε δύο τρεῖς σελίδες ἀπ' αὐτὸ γιὰ νὰ τὸ κρίνουν κ' οἱ ἀναγνώστες μας.

— Στὸ γερφεῖο μὰς πωλεῖται τὸ «Κοινωνικὸν ζήτημα» τοῦ κ. Γ. Σκληροῦ ὅτ' ἔσφρα καὶ γιὰ τὸ ἐξωτερικὸν τὸ.

— Μερικοὶ ἄνθρωποι ἐντὶ γιὰ κεῖντὶ ἔχουνε μιά πελώ- ρια νεροκολοκῆτα κολλημένη στὸ λατῶ. Ἐνας τέτοιος κο- λευθαῦθρωπος ἔγραψε καὶ στῆς «Ἀθηναί- κῃς» Τετράτης σο- βαρώτατα πῶς πρέπει ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὴ Γαλλικὴ τὴν πᾶψη τοῦ Ψυχάρη III, ἐπειδὴ τὸ θέ-λει ἡ κ. Τζεβάννα τοῦ Μεσσαζέρη. Μὴ γερότερα!

— Μὰ κι' ὁ κ. Γαρδικίης, ὁ κλασικώτατος, ξεπετάχτηκε σὴ μέση νάπαντῆσαι στὸ γράμμα τοῦ κ. Φωκᾶ. Ὑστερ' ἀπὸ βροχὴ βγαίνουν τὰ σκλαύκια καὶ τὰ μαντιόρια καὶ τὸ γράμ- μα τοῦ κ. Φωκᾶ, πού τὸ πῆραμε σὴν ἀρχὴ γιὰ λούσιμον τοῦ δασκαλισμοῦ, εἶτανε, φαίνεται, φοβερὴ νεροποντὴ καὶ δὲν ἄφτανε κανένα Γαρδικίη καὶ κανένα σκλαύκαρον σὴν τρύ- πα του.

Ο ΙΔΙΟΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Περ. Τὸ λάβαμε καὶ σ' εὐχαριστοῦμε. Δὲν ἔχει καμιά σημασία ἡ θέσις τὸ καλὸ τὸ ποίημα καὶ σὴν τε- λευταία σελίδα νὰ τυπωθῆ, πάντα καλὸ θά μένει. Τῆ θέ- σις τοῦ κάθε ἔργου τὴν κανονίζει ἡ ἀνάγκη τῆς σελοδοποίη- σης —κ, Χρ. Στρ. Ὡλλάξει κι' αὐτός. Τῶραμε συλλογι- στέι καὶ πρὶ μὰς τὸ γράψεις. Σ' εὐχαριστοῦμε.